

Charmaz, Kathy (1995). Grounded Theory. In J. A. Smith, R. Harr & L. van Langenhove (Eds.), *Rethinking Methods in Psychology* (pp. 27-49). London: Sage.
Απόδοση στα Ελληνικά: Ελευθερία Τσέλιου

Θεμελιωμένη θεωρία

Το κεφάλαιο αυτό ασχολείται με το ερώτημα που θέτουν οι περισσότεροι αρχάριοι ποιοτικοί ερευνητές: πώς μπορώ να συλλέξω καλά δεδομένα και έπειτα τι θα πρέπει να κάνω μ' αυτά τα δεδομένα. Το να ξεκινά κανείς μια ποιοτική έρευνα είναι μια συναρπαστική πρόκληση. Αλλά ταυτόχρονα μπορεί να είναι και ένα αποθαρρυντικό εγχείρημα. Μπορείτε να μάθετε να κάνετε καλή ποιοτική έρευνα. Μερικές φορές, φοιτητές αλλά και επαγγελματίες κοινωνικοί επιστήμονες πιστεύουν ότι μια εμπνευσμένη ποιοτική μελέτη μπορεί μόνο να προέρχεται από το εξαιρετικό ταλέντο του ερευνητή. Κάνουν λάθος. Η καλή ποιοτική έρευνα είναι το αποτέλεσμα σκληρής δουλειάς και συστηματικής προσέγγισης. Αυτό σημαίνει το να συλλέγει κανείς επαρκή δεδομένα, να τα συνθέτει και να κάνει κάποιο αναλυτικό νόημα από αυτά.

Οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας παρέχουν ένα σετ στρατηγικών για τη διεξαγωγή αυστηρής ποιοτικής έρευνας. Αυτές οι μέθοδοι κάνουν καθαρές αλλά και διαθέσιμες τις στρατηγικές χαρισματικών ποιοτικών ερευνητών σε κάθε επιμελή αρχάριο. Η χρήση των μεθόδων της θεμελιωμένης θεωρίας επιταχύνει την έρευνά σας, σας κάνει ικανούς να αναπτύξετε μια πειστική ανάλυση, προκαλεί το ενδιαφέρον σας, αλλά και την απόλαυση του να κάνετε έρευνα. Το κεφάλαιο αυτό θα σας βοηθήσει να προγραμματίσετε τη συλλογή των δεδομένων σας και θα σας προσφέρει στρατηγικές για τη διεξαγωγή της ανάλυσης των δεδομένων σας. Στις ακόλουθες σελίδες θα παρουσιάσω τη μέθοδο της θεμελιωμένης θεωρίας και θα δείξω πώς ένας αρχάριος μπορεί να εφαρμόσει τις βασικές της διαδικασίες. Στην πορεία της συζήτησης θα παρουσιάσω αναλυτικά διάφορα σημεία, καθώς θα αντλώ από μια πρόσφατη μελέτη κοινωνικής ψυχολογίας γύρω από την εμπειρία της χρόνιας ασθένειας. Για να ξεκινήσω, θα κάνω μια σύντομη συζήτηση γύρω από τη λογική της θεμελιωμένης θεωρίας, ώστε να εξηγήσω τις βασικές της αρχές και στρατηγικές, αλλά και να την τοποθετήσω μέσα στο γενικότερο πλαίσιο της ποιοτικής έρευνας. Στη συνέχεια θα συζητήσω τους στόχους και τις στρατηγικές για τη συλλογή δεδομένων, ώστε να δείξω πώς μπορεί να παράγει κανείς χρήσιμα δεδομένα. Στη συνέχεια θα προχωρήσω στην κωδικοποίηση των ποιοτικών δεδομένων και θα περιγράψω πώς το να δημιουργεί κανείς κατηγορίες πολύ νωρίς, στα πρώτα στάδια της έρευνας, διαμορφώνει την μετέπειτα συλλογή δεδομένων. Ακολουθεί μια συζήτηση γύρω από το γράψιμο σημειώσεων (memo writing) επειδή αποτελεί το βασικό ενδιάμεσο βήμα στη συλλογή δεδομένων και στο γράψιμο των πρώτων πρόχειρων χειρόγραφων της έρευνας. Τέλος θα συγκρίνω τις διαδικασίες της προσέγγισης της θεμελιωμένης θεωρίας με το παραδοσιακό λογικο-επαγωγικό ερευνητικό σχέδιο, ώστε να διευκάνω τις διαφορές τους.

Η λογική της θεμελιωμένης θεωρίας.

Ορίζοντας τη θεμελιωμένη θεωρία

Τι είναι οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας; Είναι ένα σετ από μια συλλογή δεδομένων καθώς και από διαδικασίες ανάλυσης που έχει εσωτερική συνοχή και που στοχεύουν στην ανάπτυξη της θεωρίας. Οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας συνίστανται σε ένα σετ από επαγωγικές στρατηγικές για την ανάλυση των δεδομένων. Αυτό σημαίνει ότι ξεκινά κανείς με ατομικές περιπτώσεις περιστατικά ή εμπειρίες και προοδευτικά αναπτύσσει πιο αφηρημένες εννοιολογικές κατηγορίες, για να συνθέσει, να εξηγήσει και να κατανοήσει τα δεδομένα του, αλλά και να αναγνωρίσει σχήματα (patterns) σχέσεων μέσα σε αυτά. Ξεκινάτε λοιπόν με μια περιοχή προς μελέτη. Στη συνέχεια, χτίζετε τη θεωρητική σας ανάλυση πάνω σε ό,τι εσείς ανακαλύπτετε ότι είναι σχετικό με τους πραγματικούς κόσμους που ερευνάτε μέσα σ' αυτήν την περιοχή.

Οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας παρέχουν συστηματικές διαδικασίες για τη διαμόρφωση αλλά και το χειρισμό πλούσιων ποιοτικών υλικών παρόλο που μπορεί επίσης να εφαρμόζονται και σε ποσοτικά δεδομένα. Οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας επιτρέπουν στους αρχάριους, αλλά και στους πιο παλιούς, να κάνουν ποιοτική έρευνα αποδοτικά και αποτελεσματικά, επειδή αυτές οι μέθοδοι βοηθούν στη δόμηση αλλά και οργάνωση της συλλογής και ανάλυσης δεδομένων. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μεθόδων της θεμελιωμένης θεωρίας περιλαμβάνουν: 1. ταυτόχρονη

εμπλοκή στη φάση της συλλογής των δεδομένων, αλλά και στη φάση της ανάλυσης 2. δημιουργία κωδικών και κατηγοριών ανάλυσης που αναπτύσσονται από τα δεδομένα και όχι από προϋπάρχουσες υποθέσεις 3 ανάπτυξη θεωριών μέσης εμβέλειας, για την ερμηνεία συμπεριφορών και διαδικασιών 4 γράψιμο σημειώσεων, δηλαδή το γράψιμο αναλυτικών σημειώσεων για την ερμηνεία και τη συμπλήρωση των κατηγοριών, που αποτελεί το κρίσιμο ενδιάμεσο βήμα ανάμεσα στην κωδικοποίηση των δεδομένων και στο γράψιμο των πρώτων πρόχειρων χειρογράφων 5. θεωρητική συλλογή δείγματος, δηλαδή τη συλλογή δείγματος για την κατασκευή της θεωρίας, και όχι για την αντιπροσωπευτικότητα ενός συγκεκριμένου πληθυσμού, ώστε να ελεγχθούν αλλά και να δουλευτούν οι εννοιολογικές κατηγορίες του αναλυτή που αρχίζουν να εμφανίζονται 6. καθυστέρηση της βιβλιογραφικής επισκόπησης.

Θα ασχοληθώ με καθένα από αυτά τα χαρακτηριστικά μέσα στο κεφάλαιο. Για την ώρα ας σκεφτούμε ποια είναι η σχέση ανάμεσα στα χαρακτηριστικά αυτά και σε άλλες μεθόδους. Κατά βάση, οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας ενώνουν κατηγορηματικά τη διαδικασία έρευνας με την ανάπτυξη της θεωρίας. Έτσι καταργείται η άκαμπτη διάκριση της δουλειάς που γίνεται από εμπειριστές και θεωρητικούς. Με τον ίδιο τρόπο, οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας κάνουν πιο ασαφή τα συχνά άκαμπτα όρια ανάμεσα στη φάση της συλλογής των δεδομένων και της ανάλυσης σε κάθε έρευνα. Επιπλέον, οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας υποτιμούν ορισμούς της ποιοτικής ανάλυσης ως μιας αποκλειστικά ιμπρεσιονιστικής διαδικασίας που βασίζεται στο ένστικτο και της ποσοτικής ανάλυσης ως της μόνης αυστηρής και συστηματικής. Μια σημαντική συμβολή των μεθόδων της θεμελιωμένης θεωρίας είναι ότι παρέχουν αυστηρές διαδικασίες στους ερευνητές, για να ελέγξουν, να βελτιώσουν, να επεξεργαστούν και να αναπτύξουν τις ιδέες και τις διαισθήσεις τους γύρω από τα δεδομένα. Επιπλέον αυτές οι μέθοδοι κάνουν τον ερευνητή ικανό να κάνει νόημα από τεράστια ποσά δεδομένων. Μια ανάλυση της θεμελιωμένης θεωρίας ξεκινά από τα δεδομένα και παραμένει κοντά σ' αυτά. Τα επίπεδα αφαίρεσης χτίζονται απευθείας πάνω στα δεδομένα και ελέγχονται και γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας μέσα από τη συλλογή επιπλέον δεδομένων. Μ' αυτόν τον τρόπο οι μελέτες της θεμελιωμένης θεωρίας αποφέρουν πυκνές εννοιολογικές αναλύσεις των εμπειρικών προβλημάτων και κόσμων.

Για τι είδους ερευνητικές ερωτήσεις είναι κατάλληλες οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας; Οι Glaser-Strauss, οι δημιουργοί της θεμελιωμένης θεωρίας, μπορεί να απαντήσουν: για κάθε είδος. Οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας είναι κατάλληλες για τη μελέτη ατομικών διαδικασιών, διαπροσωπικών σχέσεων και για τις αμοιβαίες αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στα άτομα και στις ευρύτερες κοινωνικές διαδικασίες. Για παράδειγμα αυτές οι μέθοδοι είναι χρήσιμες για τη μελέτη τυπικών κοινωνικών ψυχολογικών θεμάτων όπως τα κίνητρα, η προσωπική εμπειρία, τα συναισθήματα, η ταυτότητα, η έλξη, η προκατάληψη η διαπροσωπική συνεργασία και σύγκρουση.

Μια σύντομη ιστορία των μεθόδων της θεμελιωμένης θεωρίας

Οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας πρόκυψαν από τη γόνιμη συνεργασία των κοινωνιολόγων Glaser-Strauss κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 60. Από τα πρώτα της βήματα, ως μιας κοινωνικής επιστήμης, αλλά και μέχρι σήμερα η κοινωνιολογία έχει αποκτήσει μια μακρόχρονη παράδοση στην ποιοτική έρευνα με τις εθνογραφικές μελέτες πεδίου και τις μελέτες ατομικών περιπτώσεων. Πάντως η παράδοση αυτή είχε διαβρωθεί μέχρι το 1960 καθώς οι σοφιστικές ποσοτικές μέθοδοι κέρδιζαν χώρο και οι πεποιθήσεις στην επιστημονική λογική αντικειμενικότητα και αλήθεια υποστήριζαν και νομιμοποιούσαν την μείωση ποιότητων της ανθρώπινης εμπειρίας σε ποσοτικές μετρήσιμες μεταβλητές. Οι υποστηρικτές της ποσοτικοποίησης υποβίβαζαν την ποιοτική έρευνα σε μια προκαταρκτική άσκηση με στόχο τη βελτίωση των ποσοτικών εργαλείων. Ταυτόχρονα, άρχισε να εμφανίζεται μια διάσταση ανάμεσα στη θεωρία και την έρευνα που επεκτεινόταν ολοένα και περισσότερο. Εκείνο τον καιρό η θεωρία πληροφορούσε την ποσοτική έρευνα μέσα από το λογικο-επαγωγικό μοντέλο έρευνας, αλλά αυτή η έρευνα σπάνια οδηγούσε σε μια καινούρια θεωρητική κατασκευή.

Οι Glaser-Strauss αμφισβήτησαν 1. την τεχνητή διάκριση ανάμεσα στη θεωρία και την έρευνα 2. την επικρατούσα εικόνα της ποιοτικής έρευνας κυρίως ως ενός προλόγου για περισσότερο αυστηρές ποσοτικές μεθόδους ισχυριζόμενοι την νομιμότητα της ποιοτικής δουλειάς αυτής

καθευατής 3. την πεποίθηση ότι οι ποιοτικές μέθοδοι ήταν ιμπρεσιονιστικές και μη συστηματικές 4. το διαχωρισμό ανάμεσα στη φάση της συλλογής των δεδομένων και της ανάλυσης σε μια έρευνα και 5. την υπόθεση ότι η ποιοτική έρευνα παρήγαγε μόνο περιγραφικές ατομικές μελέτες και δεν οδηγούσε στην ανάπτυξη θεωρίας. Διατύπωσαν ρητές αναλυτικές διαδικασίες και ερευνητικές στρατηγικές που προηγούμενα παρέμεναν άρρητες ανάμεσα στους ποιοτικούς ερευνητές. Προηγούμενα οι ποιοτικοί ερευνητές είχαν διδάξει γενιές φοιτητών μέσα από έναν συνδυασμό σοφών συμβουλών και άμεσης εμπειρίας πεδίου. Οι Glaser-Strauss άλλαξαν την προφορική αυτή παράδοση προσφέροντας ένα ξεκάθαρο σετ από γραπτές οδηγίες για το πώς κάνει κανείς ποιοτική έρευνα. Οι επιστημολογικές υποθέσεις, η λογική και συστηματική προσέγγιση των μεθόδων της θεμελιωμένης θεωρίας αντανακλούν την αυστηρή ποσοτική εκπαίδευση του Glaser στο Παν/μιο Κολούμπια. Η άμεση σύνδεση με την συμβολική αλληλεπίδραση προέρχεται από την εκπαίδευση του Strauss στο Παν/μιο του Σικάγο με τον Blumer και τον Park. Μέσω της επίδρασής τους ο Strauss υιοθέτησε τόσο την πραγματιστική φιλοσοφική παράδοση, με την έμφασή της στη μελέτη της διαδικασίας της δράσης και του νοήματος, αλλά και την κληρονομιά της εθνογραφικής έρευνας από το Σικάγο. Όπως έχουν υποστηρίξει οι Glaser-Strauss οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας αλληλοεπικαλύπτονται με διάφορες άλλες. Αυτές οι μέθοδοι έχουν υιοθετηθεί ευρύτατα στην εκπαίδευση, την έρευνα αξιολόγησης και στις μελέτες σε κλινικές και οργανισμούς. Μερικοί θεωρητικοί της θεμελιωμένης θεωρίας υποκύπτουν σε ερμηνευτικές αντιλήψεις της ερευνητικής διαδικασίας, όπως αυτές δημιουργούνται μέσα από τη μέθοδο του ερευνητή και τις θεωρητικές του τάσεις, τις σχέσεις του με εκείνους που συμμετέχουν στην έρευνα και την κατασκευή, μέσω της αλληλεπίδρασης, και απόδοση των δεδομένων. Παρόλα αυτά, οι ηγετικές μορφές στη θεμελιωμένη θεωρία σκιαγραφούν ή παρουσιάζουν τις μεθόδους τους ως συμβατές με τις παραδοσιακές θετικιστικές αντιλήψεις για μια εξωτερική πραγματικότητα την οποία οι ερευνητές μπορούν να ανακαλύψουν και να καταγράψουν. Μ' αυτήν την έννοια, έχω υποστηρίξει εδώ και καιρό, ότι η θεμελιωμένη θεωρία μπορεί να γεφυρώσει τις παραδοσιακές θετικιστικές μεθόδους με ερευνητικές μεθόδους σε χώρους όπως η ψυχολογία που αγκαλιάζουν την ποσοτικοποίηση. Παρόμοια οι Rennie κ.ά. προτείνουν ότι η μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας μπορούν να λύσουν την αυξανόμενη κρίση εμπιστοσύνης, όσον αφορά τις ερευνητικές μεθόδους στην ψυχολογία. Σύμφωνα μ' αυτούς, η θεμελιωμένη θεωρία προσφέρει συστηματικές προσεγγίσεις για την ανακάλυψη σημαντικών πλευρών της ανθρώπινης εμπειρίας που παραμένουν απρόσιτες με τις παραδοσιακές μεθόδους επαλήθευσης. Επειδή οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας έχουν σχεδιαστεί για να μελετούν διαδικασίες, αυτές οι μέθοδοι κάνουν τους ψυχολόγους ικανούς να μελετήσουν την ανάπτυξη, διατήρηση και αλλαγή στις ατομικές και διαπροσωπικές διαδικασίες. Με το να δανείζονται και να προσαρμόζουν την έμφαση του Glaser σε βασικές, κοινωνικές και κοινωνικοψυχολογικές διαδικασίες, οι ψυχολόγοι μπορούν επίσης να κερδίσουν μια βαθύτερη κατανόηση των ψυχολογικών διαδικασιών.

Η θέση της θεμελιωμένης θεωρίας στην ποιοτική έρευνα.

Πώς τότε οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας ταιριάζουν με άλλες ποιοτικές μεθοδολογίες? Οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας γεφυρώνουν τις ερμηνευτικές αναλύσεις με τις παραδοσιακές θετικιστικές αντιλήψεις, επειδή χρησιμοποιούνται για την ανακάλυψη των νοημάτων των συμμετεχόντων. Υποθέτουν μια εμπειρική περιοχή και παρέχουν ένα σετ από διαδικασίες που μπορεί να ακολουθήσει κανείς. Αυτές οι μέθοδοι μπορούν να υιοθετηθούν από κάθε προσέγγιση, από τις εξαιρετικά ερμηνευτικές στις πιο δομημένες θετικιστικές αναλύσεις. Οι ερμηνευτικές αναλύσεις επιχειρούν να περιγράψουν, να ερμηνεύσουν και να καταλάβουν τις εμπειρίες ζωής μιας ομάδας ατόμων. Η ερμηνευτική παράδοση βασίζεται πάνω σε μια γνώση "εκ των έσω". Δηλαδή, αυτή η παράδοση ξεκινά από, αλλά και αναπτύσσει, αναλύσεις από την σκοπιά των ατόμων που ζουν τις εμπειρίες. Τέτοιες μελέτες έχουν σαν στόχο να αιχμαλωτίσουν τους κόσμους των ανθρώπων με το να περιγράφουν τις συνθήκες, τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις πράξεις τους, καθώς και με το να βασίζονται στην απεικόνιση της ζωής αλλά και της φωνής των συμμετεχόντων. Τα ενδιαφέροντά τους (των συμμετεχόντων στην έρευνα) διαμορφώνουν την κατεύθυνση και μορφή της έρευνας. Ο ερευνητής επιθυμεί να μάθει πώς κατασκευάζουν την εμπειρία τους (οι

συμμετέχοντες) μέσα από τις πράξεις, τις προθέσεις, τις αντιλήψεις και τα συναισθήματά τους. Οι θετικιστικές αντιλήψεις, σε αντίθεση, οδηγούν σε μελέτες "απ' έξω" ή σε εκείνες τις μελέτες που βασίζονται πολύ περισσότερο στα ενδιαφέροντα του παρατηρητή και στις ερμηνείες που κάνει σε σχέση με τη συμπεριφορά των συμμετεχόντων στην έρευνα. Οι θετικιστικές υποθέσεις βασίζονται σε ιδέες ενός δυνατού να περιγραφεί και να προβλεφθεί κόσμος που βρίσκεται έξω από τον παρατηρητή και από τον οποίο μπορούν να γίνουν ανακαλύψεις. Οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους ερευνητές που πιστεύουν στις ρεαλιστικές αντικειμενικές αντιλήψεις, αλλά και από εκείνους που έχουν ερμηνευτικές, κονστρουκτιβιστικές προοπτικές. Σύμφωνα με τον Van Maanen μια πραγματιστική απόδοση των δεδομένων χαρακτηρίζεται από την απουσία του συγγραφέα από το μεγαλύτερο μέρος του κειμένου και από την αναμφισβήτητη εξουσία του ερευνητή να φτιάχνει το πορτρέτο των συμμετεχόντων, να παρουσιάζει τις ζωές τους με λεπτομέρειες και να ερμηνεύει τους ίδιους αλλά και τους κόσμους τους αντικειμενικά. Ο Van Maanen θεωρεί τις μελέτες της θεμελιωμένης θεωρίας ως πραγματιστικές δουλειές είτε ξεκινούν με ερμηνευτικές είτε με θετικιστικές υποθέσεις. Και το κάνει αυτό επειδή οι θεωρητικοί πεδίου συνήθως παρέχουν στεγνές, αντικειμενικές περιγραφές των δεδομένων τους και θεωρούν ότι με το να είναι αντικειμενικοί παρατηρητές θα ανακαλύψουν διαδικασίες σε έναν εξωτερικό κόσμο των συμμετεχόντων τους, ο οποίος παραμένει ξέχωρος από τους ίδιους. Οι δουλειές της θεμελιωμένης θεωρίας είναι εμπειρικές μελέτες είτε οι πηγές των δεδομένων τους είναι αυτοβιογραφίες, δημοσιευμένες αφηγήσεις, δημόσια αρχεία, μελέτες, αναλυτικές συνεντεύξεις, ατομικές συνεντεύξεις, σημειώσεις παρατηρητών που συμμετέχουν στο πεδίο ή ατομικά περιοδικά. Σαν αποτέλεσμα, ο εμπειρισμός, που είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τις μεθόδους της θεμελιωμένης θεωρίας, τις κάνει λιγότερο ευχάριστες σε εκείνους τους μεταμοντέρνους που διακηρύττουν την εγκατάλειψη της εμπειρικής έρευνας στη μελέτη της σκέψης, των συναισθημάτων και της συμπεριφοράς των ανθρώπων. Αυτοί οι μεταμοντέρνοι μπορεί, όμως, να υποκύπτουν στη μελέτη προκαθορισμένων κειμένων.

Συλλέγοντας δεδομένα

Παράγοντας δεδομένα

Η ταυτόχρονη εμπλοκή στη φάση της συλλογής δεδομένων και της ανάλυσης σημαίνει ότι η ανάλυση του ερευνητή, που αρχίζει σιγά σιγά να εμφανίζεται, διαμορφώνει τις διαδικασίες συλλογής των δεδομένων του. Αυτή η ταυτόχρονη εμπλοκή εστιάζει (focus) τις μελέτες θεμελιωμένης θεωρίας και μ' αυτόν τον τρόπο δεν κατευθύνει μόνο τις προσπάθειες του ερευνητή, αλλά καλλιεργεί επίσης και την ανάληψη ελέγχου, από τον ερευνητή, των δεδομένων του. Τα πρώτα στάδια της αναλυτικής δουλειάς οδηγούν τον ερευνητή, στη συνέχεια, στο να συλλέξει περισσότερα δεδομένα γύρω από τα θέματα και τις ερωτήσεις που εμφανίζονται. Με το να εμπλέκεστε ταυτόχρονα στη συλλογή και ανάλυση των δεδομένων θα αποφεύγετε το μειονέκτημα της συγκέντρωσης τεράστιων όγκων από γενικά ή μη εστιασμένα δεδομένα, τα οποία και θα σας κάνουν να κουραστείτε, αλλά και δε θα οδηγήσουν σε τίποτα καινούριο. Αν έχετε, λοιπόν, συγκεντρώσει ένα αρκετά μεγάλο ποσό δεδομένων φυσικά ξεκινήστε μ' αυτό. Να περιμένετε, όμως, ότι θα συλλέξετε επιπλέον δεδομένα γύρω από τα αναλυτικά σας ενδιαφέροντα και θέματα που αρχίζουν να εμφανίζονται. Μ' αυτόν τον τρόπο μπορείτε να παρακολουθήσετε θέματα που ενώ είναι ολοφάνερα σε μία συνέντευξη ή παρατήρηση, παραμένουν μυστηριώδη ή απουσιάζουν από άλλες. Για παράδειγμα, μια γυναίκα με σκλήρυνση κατά πλάκας, όταν μιλούσε για τις "κακές μέρες", είπε:

"Χειρίζομαι το χρόνο με διαφορετικό τρόπο (κατά τη διάρκεια μιας κακής μέρας όταν ένιωθε άρρωστη) και ο χρόνος έχει ένα διαφορετικό νόημα για μένα". Όταν συζητήσαμε τα πιθανά νοήματα του χρόνου είδα πώς συνέδεε την εμπειρία του χρόνου με εικόνες του εαυτού της. Σε μια κακή μέρα η μέρα της συντόμευε επειδή όλες οι καθημερινές της ρουτίνες, για παράδειγμα το μπάνιο, το ντύσιμο, η άσκηση, η ξεκούραση, επιμηκύνονταν σημαντικά. Καθώς οι καθημερινές της ρουτίνες επιμηκύνονταν ο προτιμώμενος εαυτός της συρρικνωνόταν. Μέχρι τη στιγμή που κατάλαβα πώς όριζε τον εαυτό της σε σχέση με τις μικρές καθημερινές ρουτίνες, δεν είχα κάνει ερωτήσεις που να απευθύνονταν άμεσα σ' αυτή τη σχέση¹.

Το σήμα κατατεθέν των ερευνών της θεμελιωμένης θεωρίας συνίσταται στο να παίρνει ο ερευνητής τις αναλυτικές κατηγορίες του άμεσα από τα ίδια τα δεδομένα και όχι από προϋποτιθέμενες έννοιες ή υποθέσεις. Έτσι οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας εξαναγκάζουν τον ερευνητή να παρακολουθεί από κοντά τι συμβαίνει στον εμπειρικό κόσμο που μελετά. Σύμφωνα με μια κονστρουκτιβιστική ερμηνευτική προοπτική, ο ερευνητής της θεμελιωμένης θεωρίας πρέπει, στη συνέχεια, να μελετήσει τα νοήματα, τις προθέσεις και τις πράξεις των συμμετεχόντων στην έρευνα είτε τους παρατηρεί άμεσα είτε κατασκευάζει τις ιστορίες της ζωής τους μαζί τους είτε τους εμπλέκει σε εκτεταμένες συνεντεύξεις είτε χρησιμοποιεί άλλα υλικά όπως τα ιστορικά κλινικών περιπτώσεων ή οι αυτοβιογραφίες. Από την αρχή ακόμη ο ερευνητής κατασκευάζει ενεργητικά τα δεδομένα του σε συντονισμό με τους συμμετέχοντες. Η πρώτη ερώτηση που πρέπει να κάνει ο ερευνητής είναι: "Τι συμβαίνει εδώ"; Οι Glaser-Strauss, ίσως μέσα στον ενθουσιασμό τους να αναπτύξουν μια επαγωγική μεθοδολογία που θα έδενε στενά την θεωρία που προκύπτει με τα δεδομένα, στην αρχική δουλειά τους αφήνουν να εννοηθεί ότι οι κατηγορίες βρίσκονται μέσα στα δεδομένα και μπορούν ακόμη και να "ξεπηδήσουν" μπροστά στον ερευνητή. Διαφωνώ. Μάλλον οι κατηγορίες αντανakλούν την αλληλεπίδραση ανάμεσα στον παρατηρητή και στον παρατηρούμενο. Φυσικά, η κοσμοθεωρία του κάθε παρατηρητή, οι υποθέσεις του για την έρευνά του, οι θεωρητικές του τάσεις και τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα θα επηρεάσουν τις παρατηρήσεις του όπως και τις κατηγορίες που θα εμφανιστούν. Οι θεωρητικοί πεδίου προσπαθούν να χρησιμοποιούν τις προϋπάρχουσες αντιλήψεις τους, τις τάσεις τους και τα ενδιαφέροντά τους για να ευαισθητοποιηθούν, μέσα από αυτά, προς την κατεύθυνση της αναζήτησης συγκεκριμένων θεμάτων και διαδικασιών στα δεδομένα τους. Συνεπείς με την περιγραφή που κάνει ο Blumer στις έννοιες που ευαισθητοποιούν τους ερευνητές, οι θεωρητικοί πεδίου συχνά ξεκινούν τις μελέτες τους με συγκεκριμένα ερευνητικά ενδιαφέροντα και ένα σετ από γενικές έννοιες². Για παράδειγμα, άρχισα τις μελέτες μου για ανθρώπους με χρόνιες ασθένειες μέσα από ένα ενδιαφέρον γύρω από το πώς βιώνουν το χρόνο και από το πώς τους επηρέασαν οι εμπειρίες που είχαν από την ασθένεια. Τα καθοδηγητικά μου ενδιαφέροντα έφεραν μέσα στην έρευνα έννοιες όπως η εικόνα του εαυτού η ταυτότητα και η διάρκεια. Αλλά αυτό ήταν μόνο η αρχή. Χρησιμοποίησα εκείνες τις έννοιες ως σημεία αφετηρίας, για να κοιτάξω τα δεδομένα, να ακούσω τους ερωτώμενους και να σκεφτώ αναλυτικά γύρω από τα δεδομένα μου. Τα καθοδηγητικά ενδιαφέροντα και οι μεθοδολογικές οπτικές θα πρέπει να εφοδιάζουν τους θεωρητικούς πεδίου με τέτοιου είδους σημεία αφετηρίας, για την ανάπτυξη και όχι για τον περιορισμό των ιδεών τους. Στη συνέχεια, οι ερευνητές αναπτύσσουν συγκεκριμένες έννοιες μέσα από την ερευνητική διαδικασία καθώς μελετούν τα δεδομένα τους. Τι γίνεται στην περίπτωση που τα δεδομένα δεν δια φωτίζουν τα αρχικά ενδιαφέροντα του ερευνητή; Συχνά τα ερευνητικά μας θέματα είναι αρκετά γενικά και το να συγκεντρώσει κανείς ενδιαφέροντα δεδομένα δεν αποτελεί πρόβλημα, παρόλο που πιάνουμε τους εαυτούς μας να καταδιώκουν απρόσμενα νήματα. Οι θεωρητικοί πεδίου αξιολογούν το συνταίριασμα ανάμεσα στα αρχικά ερευνητικά τους ενδιαφέροντα και στα δεδομένα που εμφανίζονται. Δεν εφαρμόζουν με τη βία προκατασκευασμένες ιδέες και θεωρίες απευθείας πάνω στα δεδομένα τους. Μάλλον ακολουθούν τα νήματα που καθορίζουν μέσα στα δεδομένα τους ή σχεδιάζουν έναν άλλο τρόπο συλλογής δεδομένων στην προσπάθειά τους να ακολουθήσουν τα αρχικά τους ενδιαφέροντα. Έτσι, ξεκίνησα με ερευνητικά ενδιαφέροντα γύρω από το χρόνο και την εικόνα του εαυτού, αλλά επίσης κυνήγησα και άλλα θέματα που οι άνθρωποι, οι οποίοι απαντούσαν στις ερωτήσεις μου, όριζαν ως βασικά. Για να καταλάβω τις ανησυχίες τους ένιωσα αναγκασμένος να διερευνήσω την προβληματική γύρω από την αποκάλυψη της ασθένειας, κάτι που εγώ δεν περίμενα. Σαν αποτέλεσμα μελέτησα πώς, τότε και γιατί οι άρρωστοι άνθρωποι συζητούν για την κατάστασή τους. Και πάλι το ενδιαφέρον μου στο χρόνο με κράτησε σε εγρήγορση, ώστε να δω αν οι τρόποι που είχαν να πληροφορούν τους άλλους για την κατάστασή τους άλλαζαν με το χρόνο. Τι είδους δεδομένα θα πρέπει να συλλέξετε για τις μελέτες της θεμελιωμένης θεωρίας; Τα πλούσια, λεπτομερή δεδομένα σας παρέχουν σαφή υλικά με τα οποία μπορείτε να δουλεύετε. Όταν ζητώ πλούσια, λεπτομερή δεδομένα ζητώ πλήρεις ή πυκνές γραπτές περιγραφές από γεγονότα που έχουν παρατηρήσει οι ερευνητές, αναλυτικές καταγραφές της προσωπικής εμπειρίας από ερωτώμενους και αρχεία που παρέχουν αφηγήσεις της εμπειρίας, όπως τα χειρόγραφα από

απομαγνητοφωνημένες θεραπευτικές συνεδρίες. Οι σημειώσεις πεδίου των παρατηρητών, οι απομαγνητοφωνήσεις των συνεντεύξεων, οι αυτοβιογραφίες των ασθενών, τα φοιτητικά περιοδικά μπορούν να προσφέρουν πλούσια λεπτομερή δεδομένα. Σας βοηθά, αν επεξεργάζεστε ακόμη και το πιο λεπτομερές, ακατέργαστο δεδομένο όπως ένα δακτυλογραφημένο, απομαγνητοφωνημένο κείμενο από ένα συμβούλιο για έναν ασθενή. Έτσι, παρέχετε το πλαίσιο με το να περιγράφετε τη δομή του συμβουλίου, τα γεγονότα που οδήγησαν σ' αυτό, τους συμμετέχοντες, καθώς και τις άρρητες ανησυχίες τους (αν είναι γνωστές ή άδηλες). Με την ίδια έννοια, βοηθά το να τοποθετείτε μια προσωπική συνέντευξη σε προοπτική, με το να προσθέτετε μια περιγραφή της κατάστασης, της αλληλεπίδρασης, του συναισθήματος του ατόμου, καθώς και της δικής σας αντίληψης για το πώς πήγε η συνέντευξη. Σε κάθε περίπτωση, έχετε ανάγκη από λεπτομερείς, γραπτές αποδόσεις των υλικών σας, ώστε να έχετε δεδομένα τα οποία να μπορείτε να μελετήσετε. Με λίγα λόγια, καταγράψτε στο χαρτί όσο περισσότερο υλικό μπορείτε.

Τα πλούσια δεδομένα παρέχουν εικόνες της ανθρώπινης εμπειρίας που οι εθιμοτυπικές, κοινωνικές συμβάσεις και η έλλειψη διαθεσιμότητας κρύβουν ή ελαχιστοποιούν στον καθημερινό λόγο. Έτσι, τα πλούσια δεδομένα αποκαλύπτουν σκέψεις, συναισθήματα και πράξεις όπως επίσης και το πλαίσιο και τη δομή. Στην έρευνά μου ανακάλυψα ότι οι ιστορίες των ατόμων για την ασθένεια ανατρέπονταν ασταμάτητα. Για παράδειγμα, μια γυναίκα είχε δηλώσει:

Αν έχεις λύκο, εννοώ τη μια μέρα είναι το σκυώτι μου, την άλλη είναι η αρθρώσεις μου, την άλλη το κεφάλι μου και μοιάζει σαν να πιστεύουν πραγματικά οι άνθρωποι ότι είσαι ένας υποχόνδριος, αν συνεχώς παραπονιέσαι για διάφορες κακουχίες. Είναι σαν να μη θέλεις να πεις τίποτα, επειδή οι άνθρωποι θα αρχίσουν να σκέφτονται, ξέρεις, "ω, θεέ μου, μην την πλησιάζεις είναι όλο παράπονα". Και νομίζω ότι αυτός είναι ο λόγος που ποτέ δεν λέω τίποτα, επειδή νιώθω σαν να είναι το κάθετι που έχω συνδεδεμένο με τον έναν ή τον άλλο τρόπο με τον λύκο, αλλά οι πιο πολλοί άνθρωποι δεν ξέρουν ότι έχω λύκο και ακόμη και εκείνοι που ξέρουν δεν πρόκειται να πιστέψουν ότι δέκα διαφορετικά είδη πόνου είναι το ίδιο πράγμα. Και δεν θέλω να πει κανείς, ξέρεις, ότι δεν θέλει να με πλησιάσει, επειδή παραπονιέμαι.

Τα πλούσια δεδομένα προσφέρουν στον ερευνητή μια ολοκληρωμένη ή εκτεταμένη γνώση του εμπειρικού κόσμου ή του προβλήματος που μελετά. Έχοντας αυτού του είδους τα δεδομένα οι θεωρητικοί πεδίου μπορούν συνεπώς πιο εύκολα να διακρίνουν τι εννοούν οι συμμετέχοντες και πώς ορίζουν τις εμπειρίες τους. Έτσι, ξεκινάτε τις ερμηνείες των δεδομένων σας από τη σκοπιά των συμμετεχόντων. Εκείνο που βλέπετε στα δεδομένα σας μπορεί να μην αντανακλά ακριβώς αυτό που οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι συμβαίνει, επειδή εσείς φέρνετε διαφορετικές προοπτικές και ενδιαφέροντα σ' αυτό (Εδώ υιοθετώ την θετικιστική άποψη ότι είναι ευθύνη του ερευνητή να ανακαλύπτει "τι βρίσκεται εκεί έξω" και ότι είναι δυνατόν να το κάνει αυτό, επειδή ήδη μοιραζόμαστε ή μπορούμε να μάθουμε να μοιραζόμαστε τη γλώσσα και τα νοήματα εκείνων που μελετάμε). Το να έχει κανείς πλούσια δεδομένα σημαίνει να διαθέτει λεπτομερή κείμενα που του επιτρέπουν να ανιχνεύσει γεγονότα, να υπογραμμίσει διαδικασίες και να κάνει συγκρίσεις.

Τα δεδομένα που συγκεντρώνονται στην έρευνα της θεμελιωμένης θεωρίας γίνονται ολόένα και περισσότερο επικεντρωμένα, επειδή όταν ο ερευνητής εμπλέκεται στην ανάλυση των δεδομένων καθώς τα συλλέγει. Η ανάλυση αυτών των δεδομένων καθοδηγεί την μετέπειτα συλλογή των υπόλοιπων δεδομένων. Η ταυτόχρονη εμπλοκή του ερευνητή θεμελιωμένης θεωρίας στη συλλογή και ανάλυση των δεδομένων στοχεύει, κατηγορηματικά, στην ανάπτυξη θεωρίας. Έτσι, ένας συνεντευκτής θα προσαρμόσει την αρχική ατζέντα του για τη διεξαγωγή της συνέντευξης, ώστε να προσθέσει περιοχές για διερεύνηση και να διαγράψει ερωτήσεις που δεν έχουν υπάρξει παραγωγικές. Πολλοί ποιοτικοί ερευνητές επεξεργάζονται τις ερωτήσεις τους και ακολουθούν νήματα. Αλλά οι θεωρητικοί πεδίου το κάνουν αυτό για να αναπτύξουν τις θεωρητικές κατηγορίες που αρχίζουν να εμφανίζονται. Άλλοι μπορεί να κάνουν το ίδιο απλά για να εφοδιαστούν με πυκνές περιγραφές συγκεκριμένων συμπεριφορών, χωρίς απαραίτητα να ψάχνουν για πυκνές περιγραφές που να συμπληρώνουν, να επεκτείνουν ή να διαμορφώνουν θεωρητικές έννοιες ή να κάνουν τον ερευνητή ικανό να κάνει θεωρητικές συνδέσεις. Αντίθετα οι θεωρητικοί πεδίου θέτουν θεωρητικές ερωτήσεις που προκύπτουν από την πυκνή τους περιγραφή. Για παράδειγμα συνειδητοποίησα για πρώτη φορά τις δυσκολίες των ατόμων να αποκαλύπτουν την αρρώστια τους 15 χρόνια νωρίτερα,

όταν πήρα συνεντεύξεις από πολλούς νεαρούς ενήλικες οι οποίοι πάλευαν με αγωνία, για να μιλήσουν σε συγγάτοικους, φίλους και συντρόφους, γύρω από την κατάστασή τους. Αντί να συγκεντρώνω απλά εκτεταμένες περιγραφές γύρω από αυτές τις δυσκολίες στην αποκάλυψη, άρχισα να θέτω στον εαυτό μου ερωτήσεις ανάλυσης για την αποκάλυψη ως μια διαδικασία και, στη συνέχεια, άρχισα να συγκεντρώνω δεδομένα που διαφώτιζαν αυτήν την διαδικασία. Ανάμεσα σε εκείνες τις ερωτήσεις συμπεριλαμβάνονταν οι εξής:

1. Ποιες είναι οι ιδιότητες της αποκάλυψης;
2. Ποιες κοινωνικές ψυχολογικές συνθήκες καλλιεργούν την αποκάλυψη; Ποιες την παρεμποδίζουν;
3. Πώς η αποκάλυψη μπορεί να συγκριθεί με άλλες μορφές διήγησης;
4. Πώς η αποκάλυψη μπορεί να αλλάξει, αφού το άτομο συνηθίσει τη διάγνωσή του, αν μπορεί να γίνει κάτι τέτοιο;
5. Τι είδους στρατηγικές, αν υπάρχουν καθόλου, χρησιμοποιούν οι άνθρωποι για να αποκαλύψουν; Πότε τις χρησιμοποιούν;

Παρά την αναλυτική της έμφαση, οι ερευνητές θεμελιωμένης θεωρίας μπορούν και να κερδίσουν την εκτεταμένη περιγραφή, αλλά και να καλλιεργήσουν τη θεωρητική ανάπτυξη με το να ακούν προσεκτικά τα υποκείμενά τους, να προσπαθούν να μάθουν τα άδηλα ή υποτιθέμενα νοήματα των φράσεών τους και να διαμορφώνουν τις εμφανιζόμενες ερευνητικές ερωτήσεις, ώστε να μπορούν να συλλέγουν δεδομένα που να διαφωτίζουν τις θεωρητικές τους κατηγορίες.

Κάνοντας σαφή τα νοήματα.

Οι θεωρητικοί πεδίου έχουν σαν στόχο να αναλύουν τις διαδικασίες στα δεδομένα τους και έτσι επιδιώκουν να απομακρύνονται από στατικές αναλύσεις. Η έμφασή μας σ' αυτό που οι άνθρωποι κάνουν οδηγεί επίσης στην κατανόηση των πολλαπλών στρωμάτων νοήματος στις πράξεις τους. Αυτά τα στρώματα θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν την ερμηνεία που το ίδιο το άτομο δίνει στην πράξη του, τις άδηλες υποθέσεις που κάνει γύρω από αυτήν, τις προθέσεις για την εμπλοκή του σε αυτήν, όπως επίσης και τις επιδράσεις της στους άλλους και τις συνέπειες για παραπέρα ατομική δράση και διαπροσωπικές σχέσεις. Κατά τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας, το να κοιτάζει κανείς τη δράση σε σύνδεση με το νόημα βοηθά τον ερευνητή να συγκεντρώνει εκτεταμένες περιγραφές και να αναπτύσσει κατηγορίες. Πώς ο ερευνητής αυτός μελετά το νόημα;

Μια άποψη που έχουν ορισμένοι θεωρητικοί πεδίου είναι ότι τα νοήματα μπορούν άμεσα να ανακαλυφθούν στο ερευνητικό πεδίο. Ο Glaser υποστηρίζει ότι τα σημαντικά θέματα στο πεδίο και συνεπώς τα σημαντικά δεδομένα θα είναι άμεσα εμφανή στον ερευνητή. Πιστεύει πως ο,τιδήποτε άλλο από αυτό προκαταλαμβάνει τη συνεχιζόμενη έρευνα. Σε αντίθεση με τον Glaser θεωρώ ότι η αλληλεπίδραση ανάμεσα στον ερευνητή και το αντικείμενο έρευνας παράγει τα δεδομένα και συνεπώς και τα νοήματα που ο ερευνητής παρατηρεί και ορίζει. Ένας ερευνητής έχει θέματα που κυνηγά και οι συμμετέχοντες στην έρευνα έχουν στόχους, σκέψεις, συναισθήματα και πράξεις. Τα ερευνητικά σας ερωτήματα και ο τρόπος των ερωτήσεων θα διαμορφώσουν τα μετέπειτα δεδομένα σας και την ανάλυσή σας. Αυτός είναι ο λόγος που πρέπει να συνειδητοποιήσετε γιατί και πώς συλλέγετε τα δεδομένα σας. Μπορείτε να μάθετε να αναγνωρίζετε πότε συλλέγετε πλούσια, χρήσιμα δεδομένα που δεν υποβιβάζουν τους συμμετέχοντές σας. Μ' αυτήν την έννοια δεν είναι περίεργο ότι πιστεύω πως η μέθοδος της θεμελιωμένης θεωρίας δουλεύει καλύτερα, όταν ο θεωρητικός πεδίου εμπλέκεται ταυτόχρονα στη φάση της συλλογής των δεδομένων όπως επίσης και στη φάση της ανάλυσης. Μ' αυτόν τον τρόπο μπορείτε να διερευνήσετε λεπτές αποχρώσεις νοημάτων και διαδικασιών που μπορούν να χάσουν εύκολα ακόμη και τα πιο έμπειρα χέρια.

Φυσικά οι ιστορίες των συμμετεχόντων μπορεί να ανατραπούν ή η βασική διαδικασία σε ένα πλαίσιο παρατήρησης μπορεί να ξεπηδήσει μπροστά σας. Μερικές φορές όμως ούτε οι ιστορίες είναι τόσο "πρόθυμες" ούτε η βασική διαδικασία τόσο εμφανής. Ακόμη και αν είναι, ο ερευνητής μπορεί να χρειάζεται να κάνει περισσότερη δουλειά, για να ανακαλύψει το υπόγειο και την περιπλοκότητα των προθέσεων και πράξεων των συμμετεχόντων. Μια προσεκτικότερη έρευνα και, συχνά, πιο άμεσες ερωτήσεις είναι απαραίτητα. Για παράδειγμα, δεν διαθέτουμε μια εξαιρετικά ανεπτυγμένη γλώσσα με την οποία να μπορούμε να συζητάμε για το χρόνο. Έτσι πολλές από τις

στάσεις, αλλά και τις πράξεις, των συμμετεχόντων μου απέναντι στο χρόνο ήταν άρρητες και θεωρούνταν δεδομένες. Παρόλα αυτά οι ιστορίες τους για την αρρώστια ήταν συχνά ολοκάθαρα εντοπισμένες στις αντιλήψεις για το χρόνο και έμμεσα αναφέρονταν στις ποιότητες του βιωμένου χρόνου. Για παράδειγμα, η παραπάνω δήλωση της γυναίκας αναφερόταν στην ποιότητα και στην έλλειψη ομαλότητας στις μέρες της. Αν ο ερευνητής σχεδιάσει να διερευνήσει τέτοιες περιοχές, τότε συχνά χρειάζεται να επινοήσει τρόπους, για να κάνει τις σχετικές παρατηρήσεις ή να κατασκευάσει ερωτήσεις οι οποίες θα καλλιεργήσουν κατάλληλες απαντήσεις. Για να το δείξω αυτό έκανα στους συμμετέχοντες ερωτήσεις όπως, "Καθώς κοιτάζετε προς τα πίσω στην αρρώστιά σας ποια γεγονότα ξεχωρίζουν στο μυαλό σας; Πώς είναι μια τυπική μέρα της εβδομάδας για σας;" Ο Glaser μπορεί να πει ότι εδώ εξαναγκάζω τα δεδομένα μου κάνοντας προκατασκευασμένες ερωτήσεις για αυτά. Αντίθετα, δημιουργώ δεδομένα διερευνώντας πλευρές της ζωής που ο συμμετέχοντας θεωρεί δεδομένες. Σε όποιο επίπεδο και αν παρακολουθείτε τα νοήματα, τις προθέσεις και τις πράξεις των συμμετεχόντων, μπορείτε να δημιουργήσετε μια ανάλυση με συνοχή χρησιμοποιώντας τις μεθόδους της θεμελιωμένης θεωρίας. Έτσι η μέθοδος είναι χρήσιμη για περιγραφικές μελέτες ανακάλυψης γεγονότων όπως επίσης και για περισσότερο εννοιολογικά ανεπτυγμένες θεωρητικές δηλώσεις.

Ίσως ο πιο βασικός σημαντικός κανόνας για ένα θεωρητικό πεδίου να είναι: μελέτησε τα δεδομένα που εμφανίζονται. Καθώς μελετάτε τα δεδομένα σας θα γίνεστε όλο και πιο ενήμεροι των κρυφών νοημάτων των ατόμων και των δεδομένων προβληματισμών τους. Ως αρχάριος, ο καλύτερος τρόπος να μελετήσετε τα δεδομένα σας από την αρχή είναι να απομαγνητοφωνείτε τις κασέτες σας εσείς ο ίδιος ή να γράφετε τις δικές σας σημειώσεις πεδίου παρά, για παράδειγμα, να τις υπαγορεύετε σε κάποιον άλλον. Μελετώντας τα δεδομένα σας μαθαίνετε τις λεπτές αποχρώσεις της γλώσσας και των νοημάτων των ατόμων που συμμετέχουν. Έτσι μαθαίνετε να ορίζετε τις κατευθύνσεις προς τις οποίες μπορεί να σας οδηγούν τα δεδομένα σας. Το να μελετάτε κασέτες συνεντεύξεων, για παράδειγμα, σας παρακινεί να παρακολουθείτε στενά τα συναισθήματα και τις απόψεις των ατόμων. Ο Cooley έδειξε ότι ζούμε στο μυαλό των άλλων και εκείνοι ζουν στο δικό μας. Οι συμμετέχοντές σας θα ζουν στο μυαλό σας, καθώς εσείς θα ακούτε με προσοχή ξανά και ξανά εκείνο που λένε. Για παράδειγμα ένας μαθητής στην τάξη μου σχολίασε:

Τι επίδραση είχαν οι λέξεις πάνω μου, όταν κάθισα μόνος να απομαγνητοφωνήσω τις κασέτες. Ήμουν περισσότερο σε θέση να ακούω και να νιώθω τι μου έλεγαν εκείνες οι γυναίκες. Συνειδητοποίησα πως κατά καιρούς ήμουν υπερβολικά απασχολημένος με σκέψεις για το ποια θα ήταν η επόμενη ερώτηση, για το πώς ήταν η βλεμματική μου επαφή ή ελπίζοντας ότι μιλούσαμε αρκετά δυνατά για το κασετόφωνο.

Το να δίνετε στενή προσοχή στη γλώσσα των ατόμων, μπορεί να σας βοηθήσει να γεφυρώσετε τις ζωντανές εμπειρίες των ατόμων με τις δικές σας ερευνητικές ερωτήσεις. Για να το κάνετε αυτό θα πρέπει να αποφεύγετε να θεωρείτε δεδομένο ότι μοιράζεστε τα ίδια νοήματα με τα άτομα. Για παράδειγμα, τα άτομα που είχα με χρόνιες ασθένειες συχνά μιλούσαν για καλές και κακές μέρες. Ο καθένας έχει καλές και κακές μέρες, όταν μιλά για τη δουλειά, τα παιδιά, τη φροντίδα, το σχολείο ή την έρευνα. Ως ερευνητής όμως δεν μπορείτε να υποθέσετε ότι οι δικές σας αντιλήψεις για καλές και κακές μέρες σημαίνουν το ίδιο πράγμα όπως και για τους ερωτώμενους. Έτσι προκαλούσα περισσότερο και έθετα περισσότερες ερωτήσεις γύρω από τα νοήματα των συμμετεχόντων για καλές και κακές μέρες που θεωρούνταν δεδομένα, όπως: "Τι σημαίνει μια καλή μέρα για σένα; Θα μπορούσες να μου περιγράψεις τι είναι μια κακή μέρα; Τι είδους πράγματα κάνεις σε μια καλή μέρα; Πώς συγκρίνονται αυτές οι δραστηριότητες με εκείνες που έχεις σε μια κακή μέρα;"

Ανακάλυψα ότι καλές μέρες σημαίνει ελάχιστη παραβίαση της ησυχίας του ατόμου από την αρρώστια, αλλά και ο μεγαλύτερος δυνατός έλεγχος πάνω στο μυαλό, το σώμα και τις πράξεις, καθώς και η μεγαλύτερη δυνατή επιλογή δραστηριοτήτων. Το νόημα των καλών ημερών επεκτείνεται ακόμη σε εκτεταμένους χωρικούς και χρονικούς ορίζοντες, στην ποιότητα της μέρας και στη συνειδητοποίηση του εαυτού που κανείς εύχεται να έχει. Αλλά αν εγώ δεν είχα παρακολουθήσει και ρωτήσει τα άτομα για τα νοήματα αυτών των όρων, οι ιδιότητές τους θα είχαν παραμείνει κρυμμένες.

Σίγουρα το να ξεκινά κανείς την έρευνα με μεγάλες δεξιότητες ως προς τη συλλογή των δεδομένων

βοηθά. Ο επιδέξιος συνεντευκτής ή παρατηρητής θα ξέρει πότε να κάνει περισσότερες ερωτήσεις ή να κάνει πιο εστιασμένες παρατηρήσεις. Παρόλα αυτά οι αρχάριοι ερευνητές μπορούν να βελτιώσουν κατά πολύ τις δεξιότητές τους μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα, αν παρακολουθούν προσεκτικά τις ίδιες τις μεθόδους τους και αν μελετούν τα δεδομένα τους. Με το να συλλέγετε πλούσια δεδομένα και να κάνετε φανερά τα νοήματά σας, θα έχετε ένα στέρεο υλικό με το οποίο θα μπορείτε να δημιουργήσετε την ανάλυσή σας.

Κωδικοποίηση των δεδομένων.

Η πρώτη, σημαντική αναλυτική φάση της έρευνας συνίσταται στην κωδικοποίηση των δεδομένων. Με λίγα λόγια η κωδικοποίηση είναι η διαδικασία ορισμού του τι σημαίνουν τα δεδομένα. Αντίθετα με την ποσοτική κωδικοποίηση που σημαίνει την εφαρμογή προκατασκευασμένων κωδίκων (που όλοι έχουν σχεδιαστεί πριν ακόμα ο ερευνητής συλλέξει τα δεδομένα) στα δεδομένα, η ποιοτική κωδικοποίηση στη θεμελιωμένη θεωρία σημαίνει τη δημιουργία κωδίκων, καθώς μελετάτε τα δεδομένα σας. Οι κώδικες εμφανίζονται καθώς μελετάτε τα δεδομένα. Καθώς το κάνετε αυτό, αλληλεπιδράτε και πάλι μαζί τους και ρωτάτε γι' αυτά (έτσι η αλληλεπιδραστική φύση της έρευνας θεμελιωμένης θεωρίας δεν περιορίζεται στη συλλογή δεδομένων, αλλά επίσης συμπεριλαμβάνει την αναλυτική δουλειά). Συνεπώς, η διαδικασία κωδικοποίησης μπορεί να σας οδηγήσει σε περιοχές και αναλυτικές ερωτήσεις που δεν είχατε προβλέψει.

Η κωδικοποίηση είναι ο θεμελιώδης σύνδεσμος ανάμεσα στη συλλογή δεδομένων και στην ανάπτυξη μιας θεωρίας που εμφανίζεται, για να εξηγήσει αυτά τα δεδομένα. Η φάση της κωδικοποίησης οδηγεί άμεσα στην ανάπτυξη θεωρητικών κατηγοριών, μερικές από τις οποίες μπορεί να ορίζετε στους αρχικούς σας κώδικες. Για να ξεκινήσετε την ανάλυση της θεωρίας σας πεδίου, αρχίστε την πρώτη κωδικοποίηση εξετάζοντας κάθε γραμμή από τα δεδομένα και ορίζοντας τις πράξεις ή τα γεγονότα που βλέπετε να συμβαίνουν σ' αυτήν ή να αντιπροσωπεύονται από αυτήν. Η κωδικοποίηση γραμμή με γραμμή σημαίνει να δίνετε ένα όνομα σε κάθε γραμμή δεδομένων. Έτσι η κωδικοποίηση γραμμή με γραμμή σας βοηθά να αρχίσετε να παίρνετε μια αναλυτική στάση απέναντι στη δουλειά σας). Η κωδικοποίηση γραμμή με γραμμή σας κρατά κοντά στα δεδομένα σας. Πρέπει να μελετήσετε τα δεδομένα σας, για να φτάσετε σε κώδικες. Μέσα από την γραμμή με γραμμή κωδικοποίηση αρχίζετε να χτίζετε την ανάλυσή σας από το έδαφος προς τα πάνω, χωρίς να απογειώνεστε σε γοητευτικές θεωρητικές πτήσεις. Η γραμμή με γραμμή κωδικοποίηση σας βοηθά ακόμη να απέχετε από το να επιβάλλετε τα κίνητρα τους φόβους ή τα άλυτα προσωπικά σας θέματα στους συμμετέχοντες και τα δεδομένα σας. Μερικά χρόνια πριν ένας νεαρός άνδρας, στο σεμινάριό μου για τους προπτυχιακούς, έκανε έρευνα για την προσαρμογή στην αναπηρία. Είχε μείνει ο ίδιος παραπληγικός, όταν χτυπήθηκε από ένα αυτοκίνητο, καθώς έκανε ποδήλατο. Οι 10 συνεντεύξεις σε βάθος που έκανε ήταν γεμάτες από ιστορίες για κουράγιο, ελπίδα και καινοτομίες. Η ανάλυσή τους ήταν μια αφήγηση θλίψης, θυμού και απώλειας. Όταν επεσήμανα ότι η ανάλυσή του δεν αντανακλούσε το υλικό που είχε συλλέξει, άρχισε να συνειδητοποιεί πώς τα συναισθήματά του χρωμάτιζαν τις αντιλήψεις του για άλλους ανθρώπους με αναπηρία. Αυτή ήταν μια σημαντική δική του συνειδητοποίηση. Παρόλα αυτά, αν είχε κάνει μια γραμμή με γραμμή κωδικοποίηση, μπορεί να είχε φτάσει σ' αυτήν, προτού να παραδώσει την εργασία του.

Από τη σκοπιά της θεμελιωμένης θεωρίας κάθε ιδέα θα πρέπει να κερδίζει το δρόμο της μέσα στην ανάλυση. Αν εφαρμόσετε έννοιες από τη μέθοδό σας, θα πρέπει να κάνετε αυτοκριτική, για να βεβαιωθείτε ότι αυτές οι έννοιες δουλεύουν. Σας βοηθούν να καταλάβετε και να δηλώσετε τι συμβαίνει σ' αυτήν την γραμμή των δεδομένων; Αν όχι, τότε χρησιμοποιήστε άλλους όρους που να το κάνουν.

Η γραμμή με γραμμή κωδικοποίηση σας αναγκάζει να σκεφτείτε για το υλικό που έχετε με νέους τρόπους, που μπορεί να διαφέρουν από τις ερμηνείες των συμμετεχόντων. Ο Thomas δηλώνει ότι ο ερευνητής πρέπει να παίρνει το οικείο, το καθημερινό και το ασήμαντο και να το κάνει μη οικείο και καινούριο. Η γραμμή με γραμμή κωδικοποίηση σας βοηθά να δείτε το οικείο μέσα από ένα καινούριο φως. Σας βοηθά επίσης να κερδίσετε την απαραίτητη απόσταση από πεποιθήσεις που θεωρείτε δεδομένες, τόσο εσείς όσο και οι συμμετέχοντες, γύρω από το υλικό, ώστε να μπορείτε να το δείτε μέσα από ένα νέο φως.

Αν οι κώδικές σας παίρνουν μια διαφορετική άποψη για μια διαδικασία, πράξη ή πεποίθηση από εκείνη των συμμετεχόντων, τότε σημειώστε το. Πρέπει να κάνετε κάποιο αναλυτικό νόημα του υλικού παρά να το βλέπετε, ας πούμε, μόνο ως μια ακολουθία γεγονότων ή μια περιγραφή. Ο ερωτώμενός σας μπορεί να μην το κάνει. Πώς κάνετε αναλυτικό νόημα από τις πλούσιες ιστορίες και περιγραφές που συλλέγετε;

Κατ' αρχήν, ψάξτε και αναγνωρίστε ό,τι βλέπετε να συμβαίνει στα δεδομένα. Μερικές βασικές ερωτήσεις μπορεί να βοηθήσουν.

1. Τι συμβαίνει; 2. Τι κάνουν οι άνθρωποι; 3. Τι λέει το άτομο; 4. Τι παίρνουν ως δεδομένο αυτές οι πράξεις και οι δηλώσεις; 5. Πώς η δομή και το πλαίσιο λειτουργούν, ώστε να υποστηρίζουν, να διατηρούν, να παρεμποδίζουν ή να αλλάζουν αυτές τις πράξεις και τις δηλώσεις;

Προσπαθήστε να διατυπώσετε τους κώδικές σας με όσο γίνεται πιο συγκεκριμένους όρους. Κάντε τους κώδικές σας ενεργητικούς. Με το να είστε συγκεκριμένοι και ενεργητικοί, θα αρχίσετε να βλέπετε διαδικασίες στα δεδομένα που διαφορετικά θα παρέμεναν άγνωστες. Οι Glaser-Strauss θεωρούν ότι κάθε παρατηρητής θα ανακαλύψει τις πιο σημαντικές διαδικασίες. Πιθανόν. Αλλά αυτό που ορίζετε στα δεδομένα βασίζεται επίσης, εν μέρει, στις προοπτικές που εσείς φέρνετε σ' αυτό. Αντί να βλέπετε τις οπτικές σας αυτές ως αλήθειες, προσπαθήστε να τις δείτε ως αντιπροσωπευτικές μιας άποψης ανάμεσα σε πολλές. Έτσι θα συνειδητοποιήσετε περισσότερο τις έννοιες που χρησιμοποιείτε. Για παράδειγμα, προσπαθήστε να μην υποθέσετε ότι τα άτομα καταπιέζουν ή αρνούνται σημαντικά γεγονότα για τη ζωή τους. Αντίθετα αναζητήστε πώς τα ίδια τα άτομα κατανοούν τις συνθήκες τους, προτού εσείς να κρίνετε τις στάσεις και τις πράξεις τους μέσα από τις υποθέσεις της οπτικής σας. Αν μετά εξακολουθείτε να επικαλείστε οπτικές, που είχατε αρχικά, ως κώδικες, τότε θα τις χρησιμοποιήσετε περισσότερο συνειδητά παρά μόνο αυτόματα. Φυσικά, οι παρατηρητές διαφέρουν ως προς τους κώδικες που αναγνωρίζουν ανάλογα με την εκπαίδευση και τα ερευνητικά τους ενδιαφέροντα. Στο παράδειγμα της γραμμής με γραμμή κωδικοποίησης παρακάτω, το ενδιαφέρον μου στο χρόνο και την εικόνα εαυτού φαίνεται μέσα από τους δύο πρώτους κώδικες.

Γραμμή με γραμμή κωδικοποίησης

αλλαγές στα συμπτώματα, το να έχεις μέρες χωρίς συνοχή	Αν έχεις λύκο, εννοώ τη μια μέρα είναι το συκώτι μου, την άλλη είναι η αρθρώσεις μου, την άλλη το κεφάλι μου και μοιάζει σαν να πιστεύουν πραγματικά οι άνθρωποι ότι είσαι ένας υποχόνδριος, αν συνεχώς παραπονιέσαι για διάφορες κακουχίες. Είναι σαν να μη θέλεις να πεις τίποτα, επειδή οι άνθρωποι θα αρχίσουν να σκέφτονται, ξέρεις, "ω, θεέ μου, μην την πλησιάζεις είναι όλο παράπονα". Και νομίζω ότι αυτός είναι ο λόγος που ποτέ δεν λέω τίποτα, επειδή νιώθω σαν να είναι το κάθετι που έχω συνδεδεμένο με τον έναν ή τον άλλο τρόπο με τον λύκο, αλλά οι πιο πολλοί άνθρωποι δεν ξέρουν ότι έχω λύκο και ακόμη και εκείνοι που ξέρουν δεν πρόκειται να πιστέψουν ότι δέκα διαφορετικά είδη πόνου είναι το ίδιο πράγμα. Και δεν θέλω να πει κανείς, ξέρεις, ότι δεν θέλει να με πλησιάσει, επειδή παραπονιέμαι.
η ερμηνεία εικόνων εαυτού που δίνονται από άλλους	
η αποφυγή της αποκάλυψης	
η πρόβλεψη της απόρριψης	
το να κρατά κανείς τους άλλους στο σκοτάδι	
το να βλέπει τα συμπτώματα συνδεδεμένα	
να έχει τους άλλους μη ενήμερους	
να περιμένει δυσπιστία	
να ελέγχει τις απόψεις των άλλων	
να αποφεύγει το στίγμα	
να εκτιμά τις πιθανές απώλειες και τους κινδύνους από την αποκάλυψη	

Οι αρχικοί κώδικες, συχνά, επεκτείνονται κατά μήκος μιας ποικιλίας θεμάτων. Επειδή ακόμη και μια σύντομη φράση ή απόσπασμα μπορεί να περικλείει διάφορα σημαντικά σημεία, ο ερευνητής θα μπορούσε να τα χρησιμοποιήσει για να καταδείξει πολλές διαφορετικές κατηγορίες. Θα μπορούσα

να χρησιμοποιήσω το παραπάνω απόσπασμα, για να δείξω πώς η αποφυγή της αποκάλυψης λειτουργεί με στόχο τον έλεγχο της ταυτότητας. Θα μπορούσα ακόμη να το χρησιμοποιήσω, για να δείξω είτε πώς ένας συμμετέχων βλέπει την ασθένειά του ως δύσκολη να εξηγηθεί στους άλλους ή το πώς κάθε μέρα είναι απρόβλεπτη. Όταν ειδωθεί από τη σκοπιά των πολλαπλών συνεντεύξεων, το απόσπασμα αποκαλύπτει πώς αρχίζει να γίνεται κανείς προοδευτικά όλο και περισσότερο κοινωνικά και συναισθηματικά απομονωμένος. Το να μην αποκαλύπτει την αρρώστια του στους άλλους, οδηγεί στην απόσυρση, όταν είναι άρρωστος. Και το πιο σημαντικό, από μια προοπτική της θεμελιωμένης θεωρίας, οι αρχικοί κώδικες σας βοηθούν να σπάζετε τα δεδομένα σε κατηγορίες και να αρχίζετε να βλέπετε διαδικασίες. Η γραμμή με γραμμή κωδικοποίηση σας απελευθερώνει από το "να παραμένετε στον τόπο σας" ή από το να εμπλέκεστε σε τέτοιο βαθμό με τις κατηγορίες ή την κοσμοθεωρία των συμμετεχόντων, ώστε να αποτυγχάνετε να δείτε τα δεδομένα σας με κριτικό και αναλυτικό μάτι. Το να είστε κριτικοί για τα δεδομένα σας, δε σημαίνει απαραίτητα ότι κριτικάρετε τους συμμετέχοντες. Αντίθετα, το να είστε κριτικοί, σας αναγκάζει να θέτετε ερωτήσεις στον εαυτό σας γύρω από τα δεδομένα σας. Τέτοιες ερωτήσεις συμπεριλαμβάνουν τις εξής

1. Ποια διαδικασία βρίσκεται σε εξέλιξη εδώ; 2. Κάτω από ποιες συνθήκες αναπτύσσεται αυτή η διαδικασία; 3. Πώς σκέφτεται, νιώθει και δρα ο συμμετέχων, όταν εμπλέκεται σ' αυτήν τη διαδικασία; 4. Πότε, γιατί και πώς αλλάζει η διαδικασία; 5. Ποιες είναι οι συνέπειες της διαδικασίας;

Η γραμμή με γραμμή κωδικοποίηση σας βοηθά να πάρετε αποφάσεις για το ποια είδη δεδομένων χρειάζεται να συλλέξετε στη συνέχεια. Έτσι αρχίζετε να διυλίζετε τα δεδομένα και να σχεδιάζετε την έρευνά σας από πολύ νωρίς στη συλλογή των δεδομένων. Η γραμμή με γραμμή κωδικοποίηση σας προσφέρει νήματα για να καταδιώξετε. Για να γίνω πιο σαφής, μπορεί να αναγνωρίσετε μια σημαντική διαδικασία στη δέκατη πέμπτη συνέντευξή σας. Μπορείτε να επιστρέψετε στους συμμετέχοντές σας και να δείτε, αν αυτή η διαδικασία εξηγεί γεγονότα και εμπειρίες στις ζωές τους. Έτσι η συλλογή των δεδομένων σας γίνεται πιο εστιασμένη όπως και η κωδικοποίησή τους.

Η εστιασμένη κωδικοποίηση αφορά το να παίρνει κανείς αρχικούς κώδικες, που συνεχώς επανεμφανίζονται στην αρχική κωδικοποίηση, και να χρησιμοποιεί αυτούς τους κώδικες, για να κινηθεί μέσα σε τεράστιες ποσότητες δεδομένων. Έτσι η εστιασμένη κωδικοποίηση είναι λιγότερο ανοιχτή και περισσότερο κατευθυνόμενη απ' ό,τι η γραμμή με γραμμή κωδικοποίηση. Είναι ακόμη εξαιρετικά πιο επιλεκτική και πιο εννοιολογική. Εδώ, παίρνετε ένα περιορισμένο αριθμό από ενδιαφέροντες, γραμμή με γραμμή κώδικες και τους εφαρμόζετε σε μεγάλα ποσά δεδομένων. Μέχρι τη στιγμή που αρχίζετε την εστιασμένη κωδικοποίηση έχετε, ήδη, αποφασίσει ποιος από τους αρχικούς σας κώδικες κάνει το μεγαλύτερο αναλυτικό νόημα και κατηγοριοποιείτε τα δεδομένα σας με μεγαλύτερη ακρίβεια και πιο ολοκληρωμένα. Κι όμως το να προχωρήσετε στην εστιασμένη κωδικοποίηση δεν είναι αποκλειστικά μια γραμμική διαδικασία. Καθώς συλλέγετε περισσότερα δεδομένα θα ανακαλύψετε ότι ορισμένοι συμμετέχοντες ή γεγονότα κάνουν καθαρό εκείνο που ήταν ασαφές σε προηγούμενες απαντήσεις ή προγενέστερα γεγονότα. Αυτό το είδος της "αχά! τώρα καταλαβαίνω" εμπειρίας σας ωθεί να επιστρέψετε στα προηγούμενα δεδομένα σας και να τα μελετήσετε με μια καινούρια ματιά. Μπορεί ακόμη να σας ωθήσει να επιστρέψετε σε ένα προηγούμενο συμμετέχοντα, για να διερευνήσετε ένα γεγονός ή θέμα που μπορεί να έχετε συγκαλύψει προηγουμένως ή που μπορεί να έχει υπάρξει υπερβολικά ασαφές ή άρρητο για να το δείτε. Στο παράδειγμα που ακολουθεί επιλέγω τους κώδικες αποφεύγοντας την αποκάλυψη και αξιολογώντας πιθανές απώλειες και κινδύνους της αποκάλυψης, για να κατανοήσω, αιχμαλωτίσω και να συνθέσω τα κύρια θέματα σ' αυτήν την αφήγηση. Για μια ακόμα φορά, προσπαθώ να διατηρήσω τους κώδικες ενεργούς και κοντά στα δεδομένα:

Εστιασμένη κωδικοποίηση

Αποφεύγοντας την αποκάλυψη	Αν έχεις λύκο, εννοώ τη μια μέρα είναι το συκώτι μου, την άλλη είναι η αρθρώσεις μου, την άλλη το κεφάλι μου και μοιάζει σαν να πιστεύουν πραγματικά οι άνθρωποι ότι είσαι ένας υποχόνδριος, αν συνεχώς παραπονιέσαι για διάφορες κακουχίες. Είναι σαν να μη θέλεις να πεις τίποτα, επειδή οι άνθρωποι θα αρχίσουν να σκέφτονται, ξέρεις, "ω, θεέ μου, μην την πλησιάζεις είναι όλο παράπονα". Και νομίζω ότι αυτός είναι ο λόγος που ποτέ δεν λέω τίποτα, επειδή νιώθω σαν να είναι το κάθετι που έχω συνδεδεμένο με τον έναν ή τον άλλο τρόπο με τον λύκο, αλλά οι πιο πολλοί άνθρωποι δεν ξέρουν ότι έχω λύκο και ακόμη και εκείνοι που ξέρουν δεν πρόκειται να πιστέψουν ότι δέκα διαφορετικά είδη πόνου είναι το ίδιο πράγμα. Και δεν θέλω να πει κανείς, ξέρεις, ότι δεν θέλει να με πλησιάσει, επειδή παραπονιέμαι.
Εκτιμώντας πιθανές απώλειες και κινδύνους της αποκάλυψης	

Η εστιασμένη κωδικοποίηση σας επιτρέπει να δημιουργείτε και να τσεκάρτε τις κατηγορίες, για να αιχμαλωτίζετε τα δεδομένα σας. Κάθε κατηγορία αποτελεί μέρος του αναλυτικού πλαισίου που αναπτύσσετε. Με την κατηγοριοποίηση επιλέγετε συγκεκριμένους κώδικες που θεωρείτε ότι έχουν υπερβολική σημασία ως προς το να ερμηνεύουν γεγονότα ή διαδικασίες στα δεδομένα σας. Μια κατηγορία μπορεί να εντάσσει συνηθισμένα θέματα και σχήματα σε διάφορους κώδικες. Για παράδειγμα η κατηγορία "περιέχοντας την ασθένεια" συμπεριλάμβανε την "πακετάροντας την ασθένεια", δηλαδή αντιμετωπίζοντάς την σαν να είναι ελεγχόμενη, περιορισμένη και συρρικνωμένη σε συγκεκριμένες περιοχές, όπως η ιδιωτική ζωή, και την "περνώντας", δηλαδή αποκρύβοντας την ασθένεια, διατηρώντας μια συμβατική αυτοπαρουσίαση και λειτουργώντας όπως οι υγιείς συνομήλικοι. Και πάλι, κάντε τις κατηγορίες σας όσο πιο εννοιολογικές γίνεται, ενώ ταυτόχρονα παραμένετε πιστοί και συνεπείς με τα δεδομένα σας. Προσπαθώ να κάνω τους εστιασμένους μου κώδικες ενεργούς (να αντανakλούν τι κάνουν οι άνθρωποι ή τι συμβαίνει) και συνοπτικούς, ώστε να μπορώ να τους δω ως πιθανές κατηγορίες. Με το να διατηρείτε τους κώδικες ενεργούς, μπορείτε να δείτε τις διαδικασίες πιο άμεσα. Με το να διατηρείτε τους εστιασμένους κώδικες όσο πιο περιεκτικούς γίνεται, έχετε μια καλή αρχή για να δημιουργήσετε ξεκάθαρες κατηγορίες. Με το να ανεβάζετε έναν κώδικα στο επίπεδο μιας κατηγορίας, τον μεταχειρίζεστε πιο εννοιολογικά και πιο αναλυτικά. Έτσι προχωράτε πέρα από τη χρήση του κώδικα ως περιγραφικού εργαλείου, για να βλέπετε και να συνθέτετε τα δεδομένα.

Η έμφαση στη διαδικασία, από τη θεμελιωμένη θεωρία, ξεκινά με μια αυθύπαρκτη διαδικασία που αναπτύσσετε από τους κώδικές σας. Οι κώδικες "περιέχοντας την ασθένεια" και "πακετάροντάς την" αποτελούν τέτοιες διαδικασίες. Καθώς δουλεύουν με τα δεδομένα τους, οι θεωρητικοί πεδίου προσπαθούν να στοχεύουν στους ορισμούς των γενετικών διαδικασιών. Οι δύο παραπάνω διαδικασίες βρίσκονται στο βάθος περισσότερο βασικών γενικών διαδικασιών, που αφορούν τον προσωπικό έλεγχο πληροφοριών γύρω από την αρρώστια και γύρω από τις επιλογές ως προς την ανακοίνωση αυτών των πληροφοριών. Για τους κοινωνιολόγους οι γενετικές διαδικασίες είναι βασικές στην κοινωνική ζωή μας. Για τους ψυχολόγους οι γενετικές διαδικασίες είναι βασικές για την ψυχολογική μας ύπαρξη. Μια γενετική διαδικασία τέμνει διάφορα εμπειρικά πλαίσια και προβλήματα. Μπορεί να εφαρμοστεί σε ποικίλες αυθύπαρκτες περιοχές. Έτσι ο θεωρητικός πεδίου μπορεί να επεξεργαστεί την γενετική διαδικασία συλλέγοντας περισσότερα δεδομένα από τις διάφορες αρένες στις οποίες είναι εμφανής η διαδικασία. Για παράδειγμα, ο προσωπικός έλεγχος των πληροφοριών και οι επιλογές, όσον αφορά την αποκάλυψη, είναι συχνά προβληματικά για τους

ομοφυλόφιλους, όσους έχουν υποστεί σεξουαλική κακοποίηση, τους χρήστες ναρκωτικών και τους πρώην κατάδικους, όπως επίσης και για τους ανθρώπους με χρόνιες καταστάσεις. Αν συγκεντρωθείτε στην ανάπτυξη της γενετικής διαδικασίας, θα ανακαλύψετε πολύ πιο γρήγορα τις ιδιότητές της, θα συγκεκριμενοποιήσετε τις συνθήκες κάτω από τις οποίες αναπτύσσεται και θα αναζητήσετε τις συνέπειές της.

Καθώς μετατρέπετε τον κώδικα σε κατηγορία αρχίζετε 1 να αναλύετε τις ιδιότητές του, 2 να συγκεκριμενοποιείτε τις συνθήκες κάτω από τις οποίες εμφανίζεται, διατηρείται και αλλάζει, 3 να περιγράφετε τις συνέπειές του και 4 να δείχνετε πώς αυτή η κατηγορία σχετίζεται με άλλες κατηγορίες. Θα κάνετε όλη αυτή τη δουλειά στις γραπτές σημειώσεις σας που υπογραμμίζω παρακάτω.

Οι κατηγορίες μπορεί να αποτελούν *in vivo* κώδικες, που παίρνετε άμεσα από τον λόγο των συμμετεχόντων, ή μπορεί να αντιπροσωπεύουν το θεωρητικό ή ανεξάρτητο ορισμό σας για το τι συμβαίνει στα δεδομένα. Για παράδειγμα, οι όροι "καλές και κακές μέρες" και "ζώντας από μέρα σε μέρα" προήλθαν άμεσα από τις φωνές των συμμετεχόντων. Αντίθετα, οι κατηγορίες μου "αιχμαλωτίζοντας ξανά το παρελθόν" και "ο χρόνος στη βύθιση" και "η βύθιση/απορρόφηση στο χρόνο" αντανακλούν τους θεωρητικούς μου ορισμούς για πράξεις και γεγονότα. Επιπλέον, κατηγορίες όπως "απόσυρση", "αντιμετωπίζοντας την εξάρτηση" και "κάνοντας ανταλλαγές" ασχολούνται με τις ανεξάρτητες πραγματικότητες των συμμετεχόντων που παλεύουν με μια σοβαρή ασθένεια. Δημιούργησα αυτούς τους κώδικες και τους χρησιμοποίησα ως κατηγορίες, αλλά αντανακλούν τα ενδιαφέροντα και τις πράξεις των συμμετεχόντων. Οι αρχάριοι ερευνητές μπορεί να ανακαλύψουν ότι βασίζονται κυρίως στους *in vivo* και αυθύπαρκτους κώδικες. Αν κανείς κάνει κάτι τέτοιο, τότε στήνει μια ανάλυση πεδίου παρά μια θεωρία. Παρόλα αυτά η μελέτη του πώς αυτοί οι κώδικες ενώνονται ο ένας με τον άλλον σε κατηγορίες μπορεί να σας βοηθήσει να τους χρησιμοποιήσετε πιο θεωρητικά. Καθώς εμπλέκεστε στην εστιασμένη κωδικοποίηση επιχειρείτε να χτίσετε και να ξεκαθαρίσετε την κατηγορία σας εξετάζοντας όλα τα δεδομένα που καλύπτει και αναγνωρίζοντας τις διαφοροποιήσεις μέσα σε αυτήν, αλλά και ανάμεσα σε άλλες κατηγορίες. Θα συνειδητοποιήσετε επίσης τα όποια κενά στην ανάλυσή σας. Για παράδειγμα, ανέπτυξα την κατηγορία "επιβιώνοντας από μέρα σε μέρα", όταν συνειδητοποίησα ότι η κατηγορία "ζώντας από μέρα σε μέρα" δεν κάλυπτε πλήρως το επίπεδο της απογοήτευσης των φτωχών ανθρώπων. Η ολοκληρωμένη αφήγηση έχει ως εξής:

Το να επιβιώνει κανείς από μέρα σε μέρα σημαίνει όταν ένας άνθρωπος βουλιάζει κατακόρυφα μέσα σε συνεχόμενες κρίσεις που κομματιάζουν τη ζωή του. Αντανακλά μια απώλεια ελέγχου της υγείας, με την οποία διατηρεί τη συνοχή στη ζωή του.

Το να επιβιώνεις από μέρα σε μέρα σημαίνει μια διαρκή μάχη για την καθημερινή επιβίωση. Η φτώχεια και έλλειψη υποστήριξης συμβάλλουν και περιπλέκουν αυτήν την μάχη. Έτσι οι φτωχοί και απομονωμένοι άνθρωποι συνήθως βουλιάζουν ακόμη περισσότερο και πιο γρήγορα απ' ό,τι τα πλούσια άτομα με οικογένειες που ενδιαφέρονται. Η απώλεια του ελέγχου επεκτείνεται στο να είναι κανείς ανίκανος να αποκτήσει τα απαραίτητα, τροφή, καταφύγιο, ζέστη, ιατρική φροντίδα.

Η μάχη για επιβίωση κρατά τους ανθρώπους στο παρόν, ειδικά αν αντιμετωπίζουν διαρκή προβλήματα στο να αποκτήσουν τα βασικά και απαραίτητα που οι ενήλικες της μέσης αστικής τάξης θεωρούν δεδομένα. Κι όμως άλλα προβλήματα μπορεί να αποκτήσουν πολύ μεγαλύτερη σημασία για αυτούς τους ανθρώπους απ' ό,τι η ασθένεια. Ένας βίαιος σύζυγος, ένα παιδί που το σκάει, ένας αλκοολικός σύζυγος, το νοίκι που έχει λήξει.

Το να ζει κανείς από μέρα σε μέρα διαφέρει από το να επιβιώνει από μέρα σε μέρα. Το πρώτο εφοδιάζει με μια στρατηγική για τον έλεγχο των συναισθημάτων, για να τα καταφέρνει κανείς με τη ζωή, να βλέπει θολά το μέλλον και να τα βγάξει πέρα σε μια δύσκολη περίοδο. Αφορά το να τα καταφέρνει κανείς με το στρες, την ασθένεια ή τη δίαιτα και το να αντιμετωπίζει τα πράγματα αυτά κάθε μέρα για να τα ελέγξει, όσο καλύτερα γίνεται. Σημαίνει να επικεντρώνεται κανείς στο εδώ και τώρα και να εγκαταλείπει άλλους στόχους, επιδιώξεις και υποχρεώσεις.

Σημειώστε τις συγκρίσεις ανάμεσα στις δύο παραπάνω κατηγορίες. Για να δημιουργήσετε κατηγορίες μέσα από την εστιασμένη κωδικοποίηση, χρειάζεται να κάνετε συγκρίσεις ανάμεσα στα δεδομένα, τα περιστατικά, τα πλαίσια και τις έννοιες. Βοηθά να κάνετε τις ακόλουθες

συγκρίσεις: 1 να συγκρίνετε διαφορετικούς ανθρώπους (όπως τις πεποιθήσεις, τις συνθήκες ζωής τους, τις πράξεις, τις απολογίες και τις εμπειρίες τους) 2 να συγκρίνετε δεδομένα από τα ίδια άτομα με τα άτομα αυτά σε διαφορετικά σημεία στο χρόνο και 3 να συγκρίνετε κατηγορίες στα δεδομένα με άλλες κατηγορίες. Καθώς σύγκρινα τις διαφορετικές εμπειρίες των ατόμων, συνειδητοποίησα ότι οι συνθήκες ζωής ορισμένων ανθρώπων τους επικέντρωναν στο παρόν. Στη συνέχεια άρχισα να βλέπω ότι η απόδοσή μου "ζώντας από μέρα σε μέρα" δεν ίσχυε για εκείνους. Έκανα επανάληψη αρχικές συνεντεύξεις και άρχισα να ψάχνω για δημοσιευμένες αναφορές που θα μπορούσαν να ξεκαθαρίσουν τη σύγκριση. Όπως γίνεται φανερό από τις διακρίσεις ανάμεσα στις δύο παραπάνω κατηγορίες, η επικεντρωμένη κωδικοποίηση σας ωθεί να αρχίσετε να βλέπετε τις σχέσεις και τα σχήματα ανάμεσα στις κατηγορίες.

Το γράψιμο σημειώσεων (memo-writing)

Το γράψιμο σημειώσεων είναι το ενδιαμέσο βήμα ανάμεσα στην κωδικοποίηση και το πρώτο πρόχειρο γραπτό της ολοκληρωμένης σας ανάλυσης. Το γράψιμο σημειώσεων σας βοηθά να επεξεργάζεστε διαδικασίες, υποθέσεις και πράξεις που εντάσσονται στον κώδικά σας. Όταν κάνετε γράψιμο σημειώσεων, αρχίζετε να κοιτάζετε τους ίδιους τους κώδικές σας ως διαδικασίες προς διερεύνηση παρά ως μοναδικούς τρόπους να ξεχωρίσετε τα δεδομένα σας σε θέματα. Το να κάνετε τους κώδικές σας όσο ενεργητικούς γίνεται από την αρχή, σας κάνει ικανούς να ορίζετε πώς διάφορες κατηγορίες έχουν συνδεθεί σε μια συνολική διαδικασία. Πολλοί ποιοτικοί ερευνητές που δεν κρατούν σημειώσεις χάνονται μέσα σε βουνά δεδομένων και δεν μπορούν να κάνουν νόημα.

Οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας στοχεύουν στην ανακάλυψη και τον ορισμό διαδικασιών. Μ' αυτήν την έννοια αυτή οι ερευνητές ψάχνουν για σχήματα, ακόμα και όταν επικεντρώνονται σε μια μοναδική περίπτωση ή άτομο. Επειδή τονίζουν την αναγνώριση σχημάτων, οι θεωρητικοί πεδίου συνήθως χρησιμοποιούν τις ιστορίες των συμμετεχόντων για να υποστηρίξουν διάφορα σημεία, παρά για να παρέχουν ολοκληρωμένες εικόνες της ζωής τους³. Φέρτε τα δεδομένα σας ακριβώς όπως είναι μέσα στις σημειώσεις σας, ώστε να διατηρείτε τα πιο εύστοχα παραδείγματα των ιδεών σας από την αρχή ακόμη της αναλυτικής σας δουλειάς. Να παρέχετε αρκετό προφορικό υλικό για να στηρίζετε ολοκληρωμένα την αφηρημένη ανάλυση. Με το να φέρνετε προφορικό υλικό από διάφορες πηγές μέσα στις σημειώσεις σας, μπορείτε να κάνετε πιο άμεσα ακριβείς συγκρίσεις. Έτσι το γράψιμο σημειώσεων σας βοηθά να προχωράτε πέρα από ατομικές περιπτώσεις και να ορίζετε σχήματα.

Το γράψιμο σημειώσεων συνίσταται στο να διαλύετε τις κατηγορίες, με το να τις σπάζετε στα συστατικά τους. Ορίστε την κατηγορία σας, όσο πιο προσεκτικά γίνεται. Αυτό σημαίνει ότι αναγνωρίζετε τις ιδιότητες ή τα χαρακτηριστικά, αναζητάτε τις αντιλήψεις που υποβόσκουν και δείχνετε πώς και πότε η κατηγορία αναπτύσσεται και αλλάζει. Για να γίνω πιο σαφής, ανακάλυψα ότι οι άνθρωποι συχνά αναφέρονταν στο "ζούμε από μέρα σε μέρα", όταν υπέφεραν από μια ιατρική κρίση ή αντιμετώπιζαν συνεχόμενη αβεβαιότητα. Έτσι άρχισα να κάνω ερωτήσεις για το πώς ήταν γι' αυτούς το να ζουν από μέρα σε μέρα. Από τις απαντήσεις τους όπως επίσης και από δημοσιευμένες αυτοβιογραφικές αναφορές άρχισα να ορίζω την κατηγορία και τα χαρακτηριστικά της. Ο όρος "ζώντας από μέρα σε μέρα" συμπεριλαμβάνει μια ολόκληρη σειρά από άδηλα νοήματα και αντιλήψεις. Γίνεται μια στρατηγική για να χειρίζεται κανείς ανυπότακτα συναισθήματα, ώστε να μπορεί να έχει κάποιον έλεγχο πάνω σε μια ζωή που τώρα βρίσκεται εκτός ελέγχου, για να αντιμετωπίζει την αβεβαιότητα και για να τα βγάλει πέρα με ένα σημαντικά συντομευμένο μέλλον. Το γράψιμο σημειώσεων σας παρακινεί να αρχίσετε να σκάβετε μέσα σε άδηλα, άρρητα και συμπτυκνόμενα νοήματα. Προφανώς αναρωτιέστε πότε θα πρέπει να αρχίσετε να γράφετε σημειώσεις. Αρχίστε όσο γρήγορα έχετε κάποιες ενδιαφέρουσες ιδέες και κατηγορίες τις οποίες επιθυμείτε να χρησιμοποιήσετε. Αν τα έχετε χαμένα, γύρω από το τι να γράψετε αναζητήστε τους κώδικες που έχετε χρησιμοποιήσει προηγουμένως, επανειλημμένα, στη συλλογή δεδομένων σας. Στη συνέχεια αρχίστε να επεξεργάζεστε αυτούς τους κώδικες. Συνεχίστε να συλλέγετε δεδομένα, να κωδικοποιείτε και να επεξεργάζεστε τις ιδέες σας καθώς θα γράφετε όλο και πιο εκτεταμένες σημειώσεις. Μερικοί ερευνητές που χρησιμοποιούν τις μεθόδους της θεμελιωμένης θεωρίας ανακαλύπτουν ορισμένα ενδιαφέροντα ευρήματα, από νωρίς στη συλλογή των δεδομένων, και στην

συνέχεια περικόπτουν την έρευνά τους. Δεν επιτυγχάνουν τη "στενή οικειότητα" που οι Lofland-Lofland υποστηρίζουν ότι πληροί τα στάνταρ για καλή ποιοτική έρευνα. Χρειάζεται να δείξετε ότι έχετε καλύψει το θέμα σας σε βάθος με το να έχετε αρκετές περιπτώσεις, ώστε να διερευνήσετε και να επεξεργαστείτε τις κατηγορίες σας ολοκληρωμένα⁴.

Το γράψιμο σημειώσεων θα πρέπει να σας απελευθερώνει, ώστε να διερευνάτε τις ιδέες σας γύρω από τις κατηγορίες. Αντιμετωπίστε τις σημειώσεις ως προκαταρκτικές, αποσπασματικές και με διαρκή ανάγκη διόρθωσης. Σημειώστε απλά πού βρίσκεστε σε σταθερό έδαφος και πού κάνετε εικασίες. Στη συνέχεια, επιστρέψτε στο πεδίο για να ελέγξετε τις εικασίες σας. Το γράψιμο σημειώσεων μοιάζει πολύ με την ελεύθερη γραφή. Μπορείτε να το κάνετε μόνο για δική σας χρήση και να το χρησιμοποιήσετε για να σας βοηθήσει να σκεφτείτε για τα δεδομένα σας. Μην ανησυχείτε για τους χρόνους των ρημάτων, για την υπερβολική χρήση εμπρόθετων φράσεων ή μεγάλων προτάσεων, αυτή τη στιγμή. Απλά σημειώστε τις ιδέες σας, όσο πιο γρήγορα και ξεκάθαρα μπορείτε. Γράφετε για να αποδώσετε τα δεδομένα, όχι για να τα δείξετε σε κάποιο κοινό. Στη συνέχεια, αφού αντιγράψετε τις σημειώσεις σας σε μια περιοχή ενός χαρτιού, μπορείτε να αρχίσετε να κάνετε επανάληψη στο υλικό, ώστε να γίνει διαθέσιμο και σε έναν αναγνώστη. Το να γράφετε σημειώσεις γρήγορα, χωρίς να τις επεξεργάζεστε, σας δίνει το επιπλέον πλεονέκτημα του να αναπτύσσετε και να διατηρείτε τη δική σας φωνή στο γράψιμο. Έτσι το κείμενό σας θα διαβάζεται σαν να έχει γραφτεί από ένα ζωντανό, σκεπτόμενο, αισθανόμενο ανθρώπινο ον παρά από ένα νεκρό, κοινωνικό επιστήμονα. Από την αρχή μπορείτε να γράψετε σημειώσεις σε διάφορα επίπεδα αφαίρεσης-από το συγκεκριμένο μέχρι το εξαιρετικά θεωρητικό. Κάποιες από τις σημειώσεις σας θα βρουν το δρόμο τους αμέσως μέσα στα πρώτα χειρόγραφα της ανάλυσης. Άλλες θα μουν στην άκρη, για να αναπτυχθούν αργότερα σε ένα διαφορετικό επίκεντρο.

Πολλές από τις σημειώσεις σας θα πρέπει να κατευθυνθούν στο να γίνουν συγκρίσεις αυτό που οι Glaser-Strauss ονομάζουν "διαρκείς συγκριτικοί μέθοδοι". Έτσι συγκρίνετε τις αντιλήψεις τη στάση και τις πράξεις

Έτσι, συγκρίνετε τις αντιλήψεις, στάσεις και πράξεις του ενός συμμετέχοντα με κάποιου άλλου ή την εμπειρία του ενός με του άλλου. Αν διαθέτετε διαχρονικά δεδομένα, συγκρίνετε την αντίδραση, εμπειρία ή κατάσταση ενός συμμετέχοντα σε κάποιο σημείο στο χρόνο, μ' αυτήν σε κάποιο άλλο χρονικό σημείο. Έτσι, καθώς γίνεστε πιο αναλυτικοί, αρχίζετε να κάνετε λεπτομερείς συγκρίσεις ανάμεσα σε κατηγορίες και στη συνέχεια ανάμεσα σε έννοιες. Μέσα από το γράψιμο σημειώσεων ξεκαθαρίζετε ποιες κατηγορίες είναι βασικές και ποιες είναι μικρότερης σημασίας. Έτσι, το γράψιμο σημειώσεων σας βοηθά να καθοδηγήσετε το σχήμα και τη φόρμα της ανάλυσής σας, που αρχίζει να αναπτύσσεται από τα αρχικά στάδια της έρευνάς σας.

Σε κάθε πιο αναλυτικό και αφηρημένο επίπεδο του γραψίματος σημειώσεων φέρτε τα δεδομένα σας μαζί σας, κατευθείαν μέσα στην ανάλυση. Χτίστε την ανάλυσή σας μέσα στις σημειώσεις στηριγμένοι πάνω στα δεδομένα σας. Το να φέρνετε τα δεδομένα σας μέσα σε επιτυχημένα επίπεδα σημειώσεων τελικά σας εξοικονομεί χρόνο, επειδή τότε δεν έχετε να σκάψετε μέσα σε πυκνά στρώματα υλικού, ώστε να τεκμηριώσετε τις θέσεις σας. Το ακόλουθο απόσπασμα λειτουργεί ως ένα παράδειγμα γραφής σημειώσεων παρμένο μέσα από την έρευνά μου.

Παράδειγμα γραφής σημειώσεων

Το να ζει κανείς από μέρα σε μέρα σημαίνει να αντιμετωπίζει την ασθένεια σε καθημερινή βάση, να αναβάλλει σχέδια για το μέλλον και ακόμη και συνηθισμένες δραστηριότητες, καθώς το άτομο, και συχνά και οι άλλοι, παλεύουν με την αρρώστια. Όταν ζει από μέρα σε μέρα, το άτομο νιώθει ότι το μέλλον του παραμένει ατακτοποιητό, ότι δεν μπορεί να προβλέψει το μέλλον, αν υπάρξει μέλλον. Το να ζει από μέρα σε μέρα επιτρέπει στο άτομο να επικεντρώνει την προσοχή του στην αρρώστια, τη θεραπεία και τη διαίτά του, χωρίς να ακινητοποιείται εντελώς από το φόβο ή μελλοντικές επιπτώσεις. Με το να επικεντρώνεται στο παρόν, το άτομο μπορεί να αποφύγει ή να ελαχιστοποιήσει τις σκέψεις γύρω από το θάνατο και την πιθανότητα του θανάτου. Η ανάγκη που νιώθει να ζει για την κάθε μέρα, συχνά, αλλάζει δραστικά την προοπτική χρόνου ενός ατόμου. Το να ζει από μέρα σε μέρα τραβά το άτομο στο παρόν και σπρώχνει προς τα πίσω προηγούμενες εκδοχές για το μέλλον (εκείνες που το άτομο φαντασίωνε, προτού εμφανιστεί η αρρώστια ή η

συγκεκριμένη φάση της αρρώστιας) έτσι που να υποχωρούν, χωρίς το άτομο να τις έχει θρηνήσει (την απώλειά τους). Αυτές οι πιθανές εκδοχές μέλλοντος μπορεί να χαθούν, ίσως σχεδόν περνώντας απαρατήρητες (στη συνέχεια προχωρώ στη σύγκριση των συνθηκών, δηλώσεων και οπτικών χρόνου τριών ατόμων).

Το γράψιμο σημειώσεων οδηγεί απευθείας στη θεωρητική συλλογή δείγματος, δηλαδή, στη συλλογή περισσότερων δεδομένων, ώστε να ξεκαθαρίσουν οι ιδέες σας και να σχεδιάσετε πώς θα τις συνταιριάσετε μαζί. Εδώ, επιστρέφετε και συλλέγετε με το στόχο να αναπτύξετε τη θεωρία σας που αρχίζει να αναδύεται, και όχι με το στόχο να αυξήσετε τη δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων σας. Όταν προσπαθούσα να καταλάβω πώς οι άνθρωποι με χρόνιες ασθένειες όριζαν το πέρασμα του χρόνου, σκόπιμα επέστρεψα σε διάφορους ανθρώπους από τους οποίους είχα πάρει συνέντευξη προηγουμένως και τους έκανα πιο συγκεκριμένες ερωτήσεις γύρω από το πώς αντιλαμβάνονταν τους χρόνους από προηγούμενες κρίσεις, όταν ο χρόνος έμοιαζε να επιμηκύνεται, να επιβραδύνεται να σέρνεται ή να χάνεται. Όταν μια εμπειρία απηχούσε πράγματα σε ένα άτομο, εκείνο μπορούσε να απαντήσει ακόμη και σε εσωτερικές ερωτήσεις. Για παράδειγμα, όταν μελέτησα τις ιστορίες τους, συνειδητοποίησα ότι οι χρόνιοι ενήλικες ασθενείς, έμμεσα, τοποθετούσαν τις αυτοεικόνες τους στο παρελθόν, το παρόν ή το μέλλον. Αυτά τα πλαίσια χρόνου αντανakλούσαν τη μορφή και το περιεχόμενο του εαυτού και καθρέφτιζαν ελπίδες και όνειρα για τον εαυτό όπως και αντιλήψεις και κατανοήσεις για τον εαυτό. Έτσι, μετέτρεψα την κατηγορία "ο εαυτός στο χρόνο" σε μια σημαντική κατηγορία. Στη συνέχεια, ρώτησα ανοιχτά περισσότερους ανθρώπους αν έβλεπαν τον εαυτό τους στο παρόν, παρελθόν ή μέλλον. Μια ηλικιωμένη γυναίκα της εργατικής τάξης απάντησε δίχως δισταγμό:

Τώρα βλέπω τον εαυτό μου στο μέλλον. Αν ρωτούσατε πού έβλεπα τον εαυτό μου 8 μήνες νωρίτερα, θα είχα πει "στο παρελθόν". Ήμουν τόσο θυμωμένη τότε, επειδή ήμουν τόσο δραστήρια. Και να κατρακυλήσω τόσο γρήγορα-ένιωθα ότι η ζωή ήταν πολύ σκληρή μαζί μου. Τώρα βλέπω τον εαυτό μου στο μέλλον, επειδή υπάρχει κάτι που ο Κύριος θέλει να κάνω. Κάθομαι εδώ κουλουριασμένη σ' αυτήν την καρέκλα χωρίς να μπορώ να κάνω τίποτα μόνη μου και, παρόλα αυτά, και πάλι υπάρχει ένας σκοπός που βρίσκομαι εδώ (γέλια). Αναρωτιέμαι ποιος θα μπορούσε να είναι.

Η θεωρητική συλλογή δεδομένων σας βοηθά να γεμίσετε τις κατηγορίες σας, να ανακαλύψετε την ποικιλία μέσα σε αυτές και να ορίσετε τα κενά ανάμεσά τους. Η θεωρητική συλλογή βασίζεται σε μεθόδους σύγκρισης. Μέσω της χρήσης μεθόδων σύγκρισης, μπορείτε να ορίσετε τις ιδιότητες των κατηγοριών σας και να συγκεκριμενοποιήσετε τις συνθήκες κάτω από τις οποίες συνδέονται με άλλες κατηγορίες. Μ' αυτόν τον τρόπο, ανεβάζετε τις κατηγορίες σας στο επίπεδο των εννοιών στη θεωρία σας που αρχίζει να αναπτύσσεται. Μέχρι τη στιγμή που χρειάζεστε να κάνετε θεωρητική συλλογή, θα έχετε αναπτύξει ένα σετ κατηγοριών που, ήδη, έχετε ανακαλύψει ότι είναι σχετικές και χρήσιμες στο να εξηγούν τα δεδομένα σας. Αφού αποφασίσετε ότι αυτές οι κατηγορίες εξηγούν καλύτερα τι συμβαίνει στη μελέτη σας, αντιμετωπίστε τις ως έννοιες. Μ' αυτήν την έννοια, αυτές οι έννοιες είναι χρήσιμες για να κατανοήσετε πολλά συμβάντα ή θέματα στα δεδομένα σας. Συστήνω το να κάνετε θεωρητική συλλογή αργότερα στην έρευνα για να βεβαιωθείτε ότι έχετε, ήδη, ορίσει σχετικά θέματα και επιτρέπει σε σημαντικά δεδομένα να αναδυθούν. Διαφορετικά, μια πρόωγη θεωρητική συλλογή μπορεί να θέσει τέλος στην ανάλυσή σας.

Μέσω της θεωρητικής συλλογής, είναι πιθανόν να ανακαλύψετε παραλλαγές μέσα στις διαδικασίες που αναλύετε. Όταν κάνετε θεωρητική ανάλυση, είστε πολύ περισσότερο επιλεκτικοί απ' ό,τι προηγούμενα σε σχέση με το ποιος είναι εκείνος από τον οποίο συλλέγετε τα δεδομένα σας και σε σχέση με το τι ακριβώς ζητάτε από τα άτομα αυτά. Μπορεί να επικεντρωθείτε σε συγκεκριμένες εμπειρίες, γεγονότα ή θέματα και όχι στα άτομα αυτά καθεαυτά, επειδή θέλετε να αναπτύξετε τις θεωρητικές σας κατηγορίες και έχετε ανάγκη να ορίσετε πώς και πότε ποικίλουν. Πάντως, το να παρατηρείτε ή να συζητάτε με άτομα είναι ο πιθανός δρόμος μέσα από τον οποίο κερδίζετε περισσότερες γνώσεις γύρω από τις εμπειρίες, γεγονότα ή θέματα που επιζητάτε να αντιμετωπίσετε θεωρητικά. Για παράδειγμα, μια από τις βασικές μου κατηγορίες ήταν η "βύθιση στην αρρώστια". Οι βασικές ιδιότητες της "βύθισης" συμπεριλαμβάνουν το να περιστρέφεται η ζωή γύρω από την αρρώστια, να γλιστρά μέσα στις ρουτίνες της αρρώστιας, να αποτραβιέται κανείς μέσα στο δικό

του εσωτερικό κύκλο, να αντιμετωπίζει την εξάρτηση και να βιώνει μια διαφοροποιημένη (πιο αργή) προοπτική χρόνου. Παρόλα αυτά όμως, δεν άλλαξε η προοπτική χρόνου σε όλους. Πώς μπορούσα να το εξηγήσω αυτό;

Ξαναγυρνώντας πίσω στα δεδομένα μου, βρήκα μερικές νήματα. Στη συνέχεια, μίλησα με περισσότερους ανθρώπους γύρω από συγκεκριμένες εμπειρίες και γεγονότα. Η θεωρητική συλλογή με βοήθησε να επεξεργαστώ την ανάλυση και να την κάνω πιο περίπλοκη. Στη συνέχεια, πρόσθεσα μια κατηγορία "παραλλαγές στη βύθιση" που ξεκινά ως εξής και στη συνέχεια προχωρά να δώσει λεπτομέρειες για κάθε σημείο που απομένει:

Μια μακροχρόνια βύθιση στην αρρώστια διαμορφώνει την καθημερινή ζωή και επηρεάζει το πώς κανείς βιώνει το χρόνο. Αντίθετα, οι τρόποι βίωσης του χρόνου επιδρούν διαλεκτικά στις ποιότητες της βύθισης στην ασθένεια. Η παραπάνω εικόνα της βύθισης και του χρόνου έχει καθαρές προεκτάσεις. Τι είδους πηγές παραλλαγής απαλύνουν ή αλλάζουν την εικόνα της βύθισης και του χρόνου; Η εικόνα μπορεί να ποικίλει ανάλογα με 1 το είδος της ασθένειας 2 το είδος των φαρμάκων 3 την προγενέστερη προοπτική του χρόνου 4 τις συνθήκες ζωής και 5 τους στόχους.

Το είδος της ασθένειας διαμορφώνει την εμπειρία και τον τρόπο σύνδεσης με το χρόνο. Είναι φανερό ότι η προσπάθεια αντιμετώπισης του διαβήτη απαιτεί μια εξαιρετική ενσυναίσθηση του χρόνου και της καθημερινής ρουτίνας. Αλλά τα αποτελέσματα της ασθένειας μπορεί να παραμείνουν πολύ πιο υπόγεια. Οι άνθρωποι με το σύνδρομο του Sjogren, για παράδειγμα, μπορεί να έχουν περιόδους σύγχυσης, όταν νιώθουν εντελώς έξω από οποιονδήποτε συγχρονισμό με τον κόσμο γύρω τους. Για αυτούς, τα πράγματα συμβαίνουν τόσο γρήγορα, ακριβώς τη στιγμή που το μυαλό και το σώμα τους λειτουργούν τόσο αργά. Συνεπώς, μπορεί να υποχωρήσουν σε ρουτίνες για να προστατέψουν τους εαυτούς τους. Ο ασθενής με λύκο συνήθως θα πρέπει να υποχωρήσει, επειδή δεν μπορεί να αντέξει τον ήλιο. Η Sara Shaw κάλυπτε τα παράθυρά της με μαύρες κουβέρτες, όταν ήταν πολύ άρρωστη. Έτσι, η αίσθηση του ημερολογιακού χρόνου που είχε, παραμορφώθηκε ακόμη περισσότερο, καθώς μέρα και νύχτα μπλέκονταν μαζί σε μια ατέλειωτη ροή ασθένειας.

Η θεωρητική συλλογή σας παρακινεί να συλλέξετε επιπλέον δεδομένα που να επισημαίνουν σημεία κλειδιά στην έρευνά σας, με το να τα ορίζετε ξεκάθαρα και να αναγνωρίζετε τις ιδιότητες και τις παραμέτρους τους. Το μετέπειτα γράψιμο σημειώσεων που κάνετε γίνεται πιο συγκεκριμένο, αναλυτικό και γλαφυρό. Με το να μετακινείστε ανάμεσα στη συλλογή δεδομένων και την ανάλυση στο γράψιμο σημειώσεων που κάνετε γύρω από τη θεωρητική σας συλλογή, θα ακολουθείτε αρχές, θα ελέγχετε διαισθήσεις και θα επεξεργάζεστε τις ιδέες σας. Μ' αυτόν τον τρόπο έχετε γερό υλικό και γερές ιδέες με τις οποίες μπορείτε να δουλέψετε. Το να έχετε και τα δύο θα σας δώσει μια αίσθηση εμπιστοσύνης στο πώς αντιλαμβάνεστε τα δεδομένα σας και στο πώς αναπτύσσετε τις ιδέες σας γι' αυτά.

Αφού γεμίσετε τις θεωρητικές σας κατηγορίες, και τις τακτοποιήσετε μέσα από το ξεκαθάρισμα των σημειώσεων που έχετε γράψει γι' αυτές, είστε έτοιμοι να ξεκινήσετε να γράφετε το πρώτο πρόχειρο χειρόγραφο της εργασίας σας. Καθώς γράφετε, προσπαθήστε να εξηγήσετε τη λογική και το σκοπό σας με καθαρότητα. Αυτό μπορεί να απαιτήσει ένα ή δύο πρόχειρα χειρόγραφα. Στη συνέχεια, διαβάστε υπογραμμίζοντας το χειρόγραφό σας, για να αναγνωρίσετε τα βασικά σας σημεία και να οργανώσετε το συνταίριασμά τους. (Μη γράφετε όμως το χειρόγραφό σας από τις υπογραμμίσεις-χρησιμοποιήστε τις σημειώσεις σας). Το βασικό σας επιχείρημα ή θέση μπορεί να μην είναι καθαρό (σε σας όπως και στους άλλους), μέχρι να γράψετε και να δουλέψετε πολλά χειρόγραφα. Καθώς η θέση σας αρχίζει να γίνεται ξεκάθαρη, συνεχίστε να την κάνετε πιο αυστηρή με το να ξαναοργανώνετε τις ενότητες της εργασίας σας γύρω από αυτήν.

Τι θέση έχουν τα ακατέργαστα δεδομένα, όπως αποσπάσματα συνεντεύξεων ή σημειώσεις πεδίου, στο κύριο σώμα της εργασίας σας; Οι θεωρητικοί πεδίου, σε γενικές γραμμές, παρέχουν αρκετό προφορικό υλικό, για να καταδείξουν τη σύνδεση ανάμεσα στα δεδομένα τους και την ανάλυση, αλλά δίνουν περισσότερο βάρος στις έννοιες που γεννιούνται μέσα από τα δεδομένα⁵. Το αναλυτικό τους επίκεντρο (focus) συνήθως κάνει τους θεωρητικούς πεδίου να επικεντρώνονται στο να κάνουν σαφείς τις θεωρητικές τους σχέσεις και να υποτάσσουν το προφορικό υλικό τους σ' αυτό. Σε αντίθεση με τους περισσότερους από τους υπόλοιπους θεωρητικούς πεδίου, προτιμώ να

παραθέτω πολλά λεπτομερή αποσπάσματα συνεντεύξεων και παραδείγματα στο σώμα της δουλειάς μου. Το κάνω αυτό για να διατηρώ την ανθρώπινη ιστορία μπροστά στο μυαλό του αναγνώστη και να κάνω την εννοιολογική ανάλυση περισσότερο διαθέσιμη σε ένα ευρύτερο κοινό.

Αφού έχετε αναπτύξει την εννοιολογική ανάλυση των δεδομένων σας, τότε μπορείτε να προχωρήσετε στη βιβλιογραφία γύρω από το πεδίο σας και να συγκρίνετε το πώς η δουλειά σας ταιριάζει ή όχι μ' αυτήν άλλων. Σ' αυτό το σημείο, θα πρέπει να καλύψετε ολοκληρωτικά τη βιβλιογραφία και να την εντάξετε στη δουλειά σας ξεκάθαρα. Στη συνέχεια ξαναδιαβάστε και ξαναδουλέψτε το χειρόγραφό σας, για να το μετατρέψετε σε μια τελική εργασία. Χρησιμοποιήστε τη γραφική επεξεργασία για να εκλεπτύνετε, να ξεκαθαρίσετε και να ενσωματώσετε την ανάλυσή σας που αναπτύσσεται. Μέσα από το γράψιμο και ξαναγράψιμο μπορείτε ταυτόχρονα να κάνετε την ανάλυσή σας πιο αφηρημένη και την απόδοση και θεμελίωσή της ακόμη πιο συγκεκριμένη. Με λίγα λόγια, ακονίζετε την αφηρημένη ανάλυσή σας, για να ορίσετε βασικές ιδιότητες, αντιλήψεις, σχέσεις και διαδικασίες, ενώ παρέχετε επαρκή, πραγματικά δεδομένα για να δείξετε πώς η ανάλυσή σας θεμελιώνεται στη ζωντανή εμπειρία.

Συμπέρασμα *Η θεμελιωμένη θεωρία είναι inductive (επαγωγική) όχι deductive(παραγωγική)

Οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας έρχονται σε αντίθεση με τα παραδοσιακά λογικο-παραγωγικά ερευνητικά σχέδια. Όπως έχουν υποστηρίξει οι Glaser και Strauss πολύ παλιότερα, η θεμελιωμένη θεωρία ξεκινά από ένα διαφορετικό σετ αντιλήψεων συγκριτικά με το παραδοσιακό ποσοτικό ερευνητικό σχέδιο. Η επαγωγική φύση αυτών των μεθόδων προϋποθέτει μια ανοχή και ευελιξία στην προσέγγιση. Έτσι, ακολουθείτε τα νήματα που βρίσκετε μέσα από την άποψη που έχετε για τα δεδομένα και όχι από την προσεκτική και εξαντλητική βιβλιογραφική επισκόπηση του παραδοσιακού ερευνητικού σχεδίου. Μια βασική αρχή της θεμελιωμένης θεωρίας είναι να αφήνετε τα θέματα-κλειδιά να αναδύονται, παρά να τα εφαρμόζετε βίαια πάνω σε προκατασκευασμένες κατηγορίες. Το παραδοσιακό ερευνητικό σχέδιο, σε αντίθεση, είναι θεωρητικά κατευθυνόμενο από εξέχουσες θεωρίες στο πεδίο. Έτσι, το παραδοσιακό ερευνητικό σχέδιο απαιτεί ο ερευνητής να δομήσει εκ των προτέρων κάθε φάση της ερευνητικής διαδικασίας, για να επαληθεύσει ή να απορρίψει αυτές τις εξέχουσες θεωρίες. Με λίγα λόγια, κάθε βήμα είναι απαραίτητα προκατασκευασμένο.

Ο θεωρητικός πεδίου χτίζει την έρευνά του, καθώς αυτή ξεδιπλώνεται παρά με το να την έχει προσχεδιάσει ολοκληρωτικά από πριν, ξεκινώντας ήδη από τη συλλογή δεδομένων. Παρόμοια, διαμορφώνετε και αλλάζετε τη συλλογή δεδομένων για να κυνηγήσετε το πιο ενδιαφέρον και σχετικό υλικό. Αυτή η προσέγγιση διαφέρει αυστηρά από την παραδοσιακή έρευνα με τα δομημένα εργαλεία της που χρησιμοποιούνται με πανομοιότυπο τρόπο σε κάθε ερευνητικό υποκείμενο.

Ο σκοπός της θεμελιωμένης θεωρίας είναι να αναπτύξει μια θεωρητική ανάλυση των δεδομένων που να δένει με τα δεδομένα και να είναι σχετική με την περιοχή της μελέτης. Οι διαδικασίες μέσα στη μέθοδο στοχεύουν, στη συνέχεια, στην ανάπτυξη παραπέρα θεωρίας. Το παραδοσιακό ερευνητικό σχέδιο παράγει δεδομένα και όχι θεωρία, για να ελέγξει τις υπάρχουσες θεωρίες, βγάζοντας λογικές υποθέσεις από αυτές. Προσφέροντας μια ομάδα συστηματικών διαδικασιών, η θεμελιωμένη θεωρία καθιστά ικανούς τους ποιοτικούς ερευνητές να γεννούν ιδέες που μπορεί αργότερα να επαληθευτούν μέσα από τις παραδοσιακές λογικο-παραγωγικές μεθόδους.

Ούτως ή άλλως, όπως ισχυρίστηκαν αρχικά οι Glaser και Strauss, οι ποιοτικές δουλειές θεμελιωμένης θεωρίας ξεχωρίζουν ιδιαίτερα επειδή: 1 αναλύουν βασικές (γενετικές) διαδικασίες στα δεδομένα τους 2 αναλύουν ένα σημαντικό πεδίο ή πρόβλημα 3 δίνουν νόημα στην ανθρώπινη συμπεριφορά 4 παρέχουν ευέλικτες, και παρόλα αυτά διαρκείς, αναλύσεις, που άλλοι ερευνητές μπορούν να επεξεργαστούν ή να εκσυγχρονίσουν και 5 έχουν δυνατότητες για μεγαλύτερη ικανότητα γενίκευσης (για παράδειγμα, όταν διεξάγονται σε πολλαπλά πλαίσια) απ' ό,τι άλλες ποιοτικές δουλειές. Αλλά αποτελούν οι περισσότερες δουλειές θεμελιωμένης θεωρίας πραγματικά θεωρία; Όχι, όχι σ' αυτό το σημείο. Προς το παρόν, οι περισσότεροι ερευνητές θεμελιωμένης θεωρίας έχουν σαν στόχο να αναπτύξουν πλούσιες εννοιολογικές αναλύσεις της ζωντανής εμπειρίας και των κοινωνικών κόσμων, αντί να σκοπεύουν να δημιουργήσουν αυθύπαρκτη ή επίσημη θεωρία. Επιθυμούν να απαντήσουν πιο βασικές ερωτήσεις μέσα στον εμπειρικό κόσμο και προσπαθούν να

κατανοήσουν τα μυστήρια που παρουσιάζει. Έτσι, αυτοί οι θεωρητικοί πεδίου έχουν δώσει μεγαλύτερη έμφαση στην ανάπτυξη αναλυτικών κατηγοριών που συνθέτουν και αναλύουν διαδικασίες στους κόσμους που μελετούν παρά στο να κατασκευάζουν στενά διατυπωμένες θεωρίες που γεννούν υποθέσεις και κάνουν ξεκάθαρες προβλέψεις. Παρόλα αυτά, οι μέθοδοι θεμελιωμένης θεωρίας παρέχουν πολύτιμα εργαλεία για να μεταφέρει κανείς την εννοιολογική ανάλυση στο πεδίο ανάπτυξης θεωρίας. Γι αυτό το λόγο, οι μέθοδοι θεμελιωμένης θεωρίας προσφέρουν στους ψυχολόγους συγκινητικές πιθανότητες για να κάνουν επανάληψη στην θεωρία της ψυχολογίας όπως επίσης και χρήσιμες στρατηγικές για να ξανασκεφτούν τις ψυχολογικές ερευνητικές μεθόδους.

Σημειώσεις

1. Το σχόλιό της προσέφερε μια ανεκτίμητη πηγή σύγκρισης, ενώ ταυτόχρονα αποτέλεσε κάτι για επιβεβαίωση. Για παράδειγμα, αυτό το κομμάτι δεδομένων μου επέτρεψε να διατυπώσω νέα ερωτήματα: σε ποιο βαθμό οι άνθρωποι βλέπουν τους εαυτούς τους ως ξεχωριστούς ή στενά συνυφασμένους με τις καθημερινές τους ρουτίνες; Σε ποιες καθημερινές ρουτίνες; Πώς η αρρώστια επηρεάζει αυτήν την αντίληψη; Πότε ισχυρίζονται ότι έχουν τον εαυτό που βιώνουν καθώς είναι άρρωστοι; Πότε τον απορρίπτουν;
2. Οι θεωρητικοί πεδίου υποθέτουν ότι οι επαγγελματίες ερευνητές, σε αντίθεση με τους αρχάριους φοιτητές, ήδη έχουν μια γερή γνώση του πεδίου τους. Αυτός είναι ο λόγος που συστήνουν τη χρήση μεθοδολογικών εννοιών και προοπτικών, για να ευαισθητοποιήσουν τον αναγνώστη να ψάξει για συγκεκριμένες διαδικασίες και θέματα, αλλά όχι για να τον τυφλώσουν σε σχέση με άλλα. Έτσι κάθε καλά εκπαιδευμένος ερευνητής ήδη διαθέτει ένα σετ επιστημολογικών αντιλήψεων για τον κόσμο, μεθοδολογικών προοπτικών και συχνά μια μεγάλη εξοικείωση με το ερευνητικό θέμα και τη σχετική βιβλιογραφία. Το θέμα είναι κάθε θεωρητικός πεδίου να παραμείνει όσο ανοιχτός γίνεται στα πρώτα στάδια της έρευνας. Η χρήση εννοιών και προοπτικών ευαισθητοποίησης παρέχει ένα μέρος για ξεκίνημα και όχι για τέλος. Έτσι, οι θεωρητικοί πεδίου αναπτύσσουν τις έννοιες ευαισθητοποίησης σε σχέση με τις διαδικασίες που ορίζουν στα δεδομένα τους. Για παράδειγμα, εγώ πήρα την έννοια της ταυτότητας και ανέπτυξα ένα πλαίσιο για τα επίπεδα της ταυτότητας σε μια ιεραρχία ταυτότητας. Σε αντίθεση, το λογικο-παραγωγικό μοντέλο σε ένα παραδοσιακό μοντέλο έρευνας απαιτεί λειτουργικό ορισμό της προηγούμενα εδραιωμένης έννοιας, όσο γίνεται με μεγαλύτερη ακρίβεια.
3. Πρόσφατες κριτικές από την αφηγηματική ανάλυση και το κίνημα του μεταμοντέρνου υποστηρίζουν ότι η έμφαση της θεμελιωμένης θεωρίας στην κατάτμηση των δεδομένων (δηλαδή, στο κομμάτισμά τους, ώστε να οριστούν οι αναλυτικές τους ιδιότητες) δεν δίνει αρκετή προσοχή στο άτομο. Οι κριτικές αυτές υποστηρίζουν τώρα ότι το έργο του κοινωνικού επιστήμονα είναι να αποκαλύψει τη συνολικότητα της ιστορίας του ατόμου. Τα περισσότερα άτομα από τα οποία έχω πάρει συνέντευξη δεν θέλουν να αποκαλυφθούν ολόκληρες οι ιστορίες τους ούτε να εκτεθούν οι ταυτότητές τους. Ούτε θα είχαν συμμετάσχει στην έρευνα, αν το αποκλειστικό μου ενδιαφέρον ήταν να πω τις ιστορίες τους. Μέχρι σήμερα, οι μελέτες θεμελιωμένης θεωρίας δεν έχουν επικεντρωθεί στις ατομικές αφηγήσεις αυτές καθ' εαυτές. Πάντως, αυτή η βεβαιότητα δεν σημαίνει ότι οι μέθοδοι της θεμελιωμένης θεωρίας περικλείουν εκ των προτέρων έναν τέτοιο εστιασμό.
4. Φυσικά, η πληρότητα της δουλειάς σας εξαρτάται επίσης και από το αν την κάνετε σαν μια προπτυχιακή άσκηση, μια διπλωματική ή μια επαγγελματική δημοσίευση.
5. Μέχρι σήμερα, λίγο συμφωνούμε για το πόσο προφορικό υλικό είναι απαραίτητο στην ποιοτική έρευνα γενικότερα. Μερικοί αφηγηματικοί αναλυτές και μεταμοντέρνοι υποστηρίζουν την έμφαση στην ιστορία του ατόμου και αναπτύσσουν νέους τρόπους για να την παρουσιάζουν. Οι δουλειές της θεμελιωμένης θεωρίας, σε αντίθεση, συνήθως υιοθετούν μια πιο παραδοσιακή κοινωνική επιστημονική προσέγγιση, να κατασκευάζουν θέσεις, να τις παρουσιάζουν, να αναλύουν έννοιες και να προσφέρουν αποδείξεις σε υποθέσεις και ιδέες. Αλλά σε σύγκριση με εκείνες τις ποιοτικές μελέτες που κυρίως συνθέτουν περιγραφές, οι μελέτες θεμελιωμένης θεωρίας είναι αρκετά πιο αναλυτικές και εννοιολογικές.